

SLOVENSKI NAROD

UREDNIŠTVO, UPRAVA IN INSERATNI ODDELEK:
LJUBLJANA, PUCCINJEVA UL. 5
TELEFON ST. 31-22, 31-23, 31-24, 31-25 in 31-26.

PONEDELJSKA IZDAJA „JUTRA“

IZHAJA VSAK PONEDELJEK KOT PONEDELJSKA
IZDAJA „JUTRA“. MESEČNA NAROCNINA ZNAA
3 LIRE. NENAROCENI ROKOPISI SE NE VRAČAJO

Sowjetdurchbruchversuche bei Kirowgrad und südlich Newel gescheitert

Nordwestlich Newel zunehmend heftige Kämpfe — Weiter hohe blutige Verluste der Sowjets — An der Adriatischen Küste wichtiges Höhengelände zurückerobert

Aus dem Führerhauptquartier, 19. Dez. DNB. Das Oberkommando der Wehrmacht gibt bekannt:

Am Brückenkopf von Cherson brachen wiederholte feindliche Angriffe im Abwehrfeuer aller Waffen blutig zusammen. Im Raum von Kirowgrad konnten gestern alle Versuche der Sowjets, unsere Stellungen zu durchbrechen, vereitelt werden. Eigene Gegenangriffe gewannen weiter Boden.

Südwestlich Schlobin liess die Kampfaktivität nach. Ein örtlicher Einbruch wurde im Gegenstoss beseitigt. Erneute Bereitstellungen der Sowjets wurden durch wirksame Artilleriefeuer zerschlagen.

Südlich Newel scheiterten in harten Kämpfen alle Durchbruchversuche des Feindes. Nordwestlich der Stadt greift er, von starken Panzerverbänden unterstützt, mit zunehmender Heftigkeit an. Unsere kämpfenden Truppen schossen hier 41 Sowjetpanzer ab und fügten dem Feind hohe blutige Verluste zu.

In diesen Kämpfen haben sich die norddeutsche 290. Infanteriedivision unter Führung der Generalleutnants Heinrichs

und die Pommersche 122. Infanteriedivision unter Führung des Generalleutnants Chill besonders bewährt.

In der Zeit vom 16. bis 18. Dezember vernichtete die Luftwaffe 52 Sowjetflugzeuge. Zwei eigene Flugzeuge werden vermisst.

Bei den Angriffskämpfen nordöstlich Schitomir am 9. und 10. Dezember zeichnete sich Leutnant Schumacher, Kompanieführer in einem Grenadierregiment, durch ungewöhnliche Tapferkeit aus. Er fand an der Spitze seiner Kompanie vorstürmend, der Heldentod.

Im Westabschnitt der süditalienischen Front blieb es auch gestern ruhig.

An der Adriatischen Küste wurde ein wichtiges Höhengelände von unseren Truppen zurückerobert. Gegenangriffe des Feindes wurden unter hohen Verlusten für den Feind abgewiesen. Die Kämpfe sind noch im Gange.

Sicherungsfahrzeuge der Kriegsmarine und Bordflak eines Geleits schossen vor der westfranzösischen Küste drei angreifende feindliche Bombenflugzeuge ab.

Etnografische zahteve Sovjetske zveze

Anglosasi teptajo sami načela atlantske listine

Berlin, 17. dec. DNB. Diplomatski dopisnik »Transkontinental Pressa« piše: Angleška agencija »Exchange Telegraph« komentira s sklicevanjem na »vodilne londonske kroge« položaj, ki je po sovjetsko-česki pogodbi nastal za Poljsko. Agencija smatra tako kakor različni drugi angleški tiskovni organi, da je nujno potreben sporazum med Poljsko in Sovjetsko zvezo. Kakor je razvidno iz nedavnih izjav poljske begunske vlade, se je obnova diplomatskih odnosov s sovjetsko vlado izjavila zaradi sovjetske izjave, da ne smatra ona sedanjih trenutnih pimeren za razgovore o tem problemu. V zvezi s tem ne upira angleška agencija morda na Sovjetsko zvezo, temveč izključno na begunsko vlado. Spušta se tako daleč, in sicer ne glede na angleško jamstvo za poljsko integralnost, da izrecno podpira sovjetske etnografske zahteve in piše: »V Veliki Britaniji in v vladnih krogih mnogih drugih zaveznikov deluje se mnenja, da se ne more zanikati tehtnost etnografskih zahtev Sovjetske zveze.« Kot argument za Poljsko, da se pokori tem sovjetskim zahtevam, navaja agencija, da je Poljska »iz naravnih vzrokov za zainteresirana na prijateljstvu s sovjetsko sosedom«. Kaj čudno zveni to iz angleških ust, saj se svet še zelo dobro spominja časa, ko je Pilsudski in istem spoznanju prečel poljsko sporazumevanje z nemškimi sosednimi narodom in je angleški politiki uspelo po smrti tega velikega poljskega državnika torpedirati njegovo politiko in pognati Poljsko na pčt, ki jo je morala tako drago plačati. Ko je Nemčija v avgustu leta 1939 postavila v vprašanje nemškega mesta Gdansk in koridora poljske zahteve, ki nikakor niso ogrožale življenjskih interesov Poljakov in katerih sprejem bi zalamil poljskemu narodu in državi trajno prijateljsko sodelovanje s sosedno Nemčijo, se je našel v Angliji noben politiki ali publicist, ki bi kakor sedaj urednik »Exchange Telegrapha« opozoril Poljake, da so iz naravnih razlogov zainteresirani na prijateljstvu s sovjetsko sosedom. Ker se pa angleški komentator očitno zaveda, da angleške izjave silijo Poljake k popuščanju proti Moskvi in da bi izguba ozemlja bila mnogo bolj daljnosežna, kakor pa so bile zahteve Nemčije v letu 1939, jih skuša tolažiti z nekako odškodnino za izgubo vzhodnega poljskega ozemlja. K sporu z Nemčijo, piše komentator, lahko kažemo na to, da Anglija in Rusija v popolnem soglasju želita močno in neodvisno Poljsko. Če bi pa Poljska na osnovi etnografskih zahtev Sovjetske zveze izgubila ozemlje na vzhodu, potem zahteva želja po močni in neodvisni Poljski primerno razširjenje ozemlja proti zapadu. Sovjetska zveza vsakogar vztraja, da se ji priznajo etnografske zahteve na vzhodu. »Exchange Telegraph« ne omenja podrobnosti, za katere kraje gre, vendar pa poroča anbarski radio o govoricih, da naj Poljska za ozemlje, ki naj bi ga odstopila Sovjetski zvezi, dobi odškodnino na vzhodnopruskem ozemlju. Anbarski radio dodaja, da ne veruje, da bi bila Poljska s tem zadovoljna, ker ve, da bi imela zaradi tega stalen spor z Nemčijo. Kakor koli stvar že stoji gotovo je na osnovi »Exchange« komentarja, da so Angleži ponudili Poljakom nemško ozemlje za ozemlje, ki naj bi ga Poljaki morali odstopiti Sovjetski zvezi. Znano je, da je bila nemško-poljska meja že v versajskem miru potegnjena v korist Poljske, tako da je veliko število Nemcev na zapadnem Pruskem. Vartskem ozemlju itd. prišlo pod tujo vladno Kar se tiče Vzhodne Prusije, je bila meja proti Poljski določena na osnovi plebscita, ki je dal Nemčiji na tem ozemlju ogromno večino. Upoštevanje etnografskih razmer bi moralo pomeniti nedvomno korekturo meje, določene v versajski pogodbi in korist Nemčije, medtem ko bi odstop drugega nemškega ozemlja, pa naj bi bilo to v Vzhodni Prusiji ali drugod, pomenil flagrantno kršitev narodnostnega načela in načela samoodločbe. Argumenti »Exchange« komentarja so — kakor vidimo — skozi in skozi zlagani London in Washington dajeta Sovjetski zvezi vzhodno poljsko ozemlje ne iz etnografskih razlogov, temveč zato, ker morata popuščati nasproti močnim Sovjetski zvezi, čeprav s tem surovo kršita obveznosti, prevzete nasproti malim zaveznikom. Odškodnino skušata potem plačati na stroške tistih

narodov, ki se v tej vojni upirajo želji boljšešuko-plutokratske koalicije po svetovnem gospodarstvu, istočasno pa London in Washington skušata javnost sesti za atlantsko listino, češ da se Anglo-Američani borijo za določena humanitarna načela. Zato je atlantska lista postala krpa papirja brez vrednosti, ki ji Anglo-Američani skušajo dati moralno kritiko za svoje nemoralno početje. Skoraj vsak dan prinaša nove dokaze hinavščine »osrečevalcev človeštva« v Londonu in Washingtonu. Navedeni komentar »Exchange Telegrapha« je eden najjasnejših, kar nam jih je London doslej dal.

Protest češke vlade proti pogodbi Beneš-Stalina

Berlin, 17. dec. DNB. Na vprašanje, kakšno reakcijo je izzval sovjetsko-česki pakt, so opozorili v Wilhelmstrasse na izjavo češke vlade, ki je ostro protestirala, da ne odgovornosti emigrantov sklepajo v imenu češkega naroda pogodbe, ki zagotavljajo boljševizmu odločilni vpliv v srednji Evropi. Ni dvoma, pravijo v Wilhelmstrasse, da stoji večina češkega naroda za to vlado. Beneš ni nikoli vodil prave češke politike, to se pravi, da ni nikoli delal v okviru čeških interesov in možnosti, temveč je bil vedno častihlepni eksponent tujih interesov. V zvezi s tem opozarjajo na ugotovitve lista »Journal de Geneve«, da so »Sovaki« celo hodili proti politikam, ki jo zastopa Beneš. Sicer je pa tudi neločljivo, da bi se Moskva zavzemala za popolno vzpostavitev češkoslovaške ki se s stališča narodnostnega načela nikakor ne more opravičiti, medtem ko bi napram Poljski zavzemala popolnoma drugo stališče.

Glede Poljske opozarjajo na stališče, ki ga je zavzela angleška agencija »Exchange Telegraph«, ki pravi, da mora biti Poljska iz naravnih vzrokov zainteresirana na prijateljstvu s sovjetsko sosedom. K temu pr. pomnijo v Wilhelmstrasse, da tega Angleži žel v avgustu l. 1939 niso uvideli, temveč so vplivali na Poljsko, da je zmerne zahteve nemškega Reicha, ki nikakor niso ranile življenjskih interesov poljske države, odbila in s tem riskirala svoj državni obstoj.

Madžarski tisk o Beneševi pogodbi s Stalinom

Budimpešta, 17. dec. DNB. »Magyar Szó« se peča s pogodbo med češko begunsko vlado in Sovjetsko zvezo ter ugotavlja, da bi naj s tem Češkoslovaška ponovno igrala vlogo mostišča in odskočne deske v Evropi. Za Madžarsko je ta zadeva izredno važna, ker gre za pogodbo, ki bi naj srednji Evropi približala nevarnost boljševizma. Madžarska sprejema moskovski dogovor mirno na znanje, ker je prepričana, da so zgolj oni narodi pomembni za bodočnost Evrope, ki so vedno stali v prvi vrsti, če je šlo za obrambo evropske kulture in utrditev temeljev evropskega sodelovanja.

Belorusi odklanjajo boljševiški jarem

Minsk, 18. dec. DNB. Zahteve kremelskih mogotcev in pristankov zastopnikov svetovne plutokracije nje, da se belorusko ozemlje vključi v Sovjetsko zvezo, so dale povod za energičen protest vseh delovnih slojev mesta in dežele v Baranovičih, kjer so se delavci vseh podjetij ter okoliški kmetje zbrali k velikemu zborovanju, ki je potekalo v znaku najglobljeje zgražanja proti boljševiškim terorističnim namenom. Načelnik Rusak je napovedal odkrito borbo proti moskovskemu dednemu sovražniku, Dr. Maletski je analiziral sovjetske osrečevalne fraze in »hrbntnost boljševiške politike nasilja. Izjavil je v imenu vsega prebivalstva, sposobnega za borbo, da se bodo Belorusi, za svoje sedaj osvobodeno ozemlje borili in če treba z svobodo tudi moč za možem padli. Prebral je imena od boljševikov ubitih in deportiranih narodnih voditeljev in pesnikov. Ta imena so donela kot bojni poziv. Na koncu je bila sprejeta z viharim odobravnjem protestna resolucija proti boljševiškim namenom.

Naročite se na romane DK!

Sovjetski poizkusi prodora pri Kirovem gradu in južno Nevelja izjalovljeni

Severnozapadno od Nevelja naraščajo siloviti boji — Nadaljnje visoke sovjetske izgube — Ob jadranski obali je bilo osvojeno važno višinsko ozemlje

Führerjev glavni stan, 19. dec. DNB. Vrhovno poveljništvo oboroženih sil javlja:

Na mostišču Herson so ponovni sovražnikovi napadi krvavo propadli v obrambnem ognju vseh vrst orožja.

Na področju pri Kirovgradu smo večeraj ulegli preprečiti vse sovjetske poizkuse prodora naših postojank. Lastni protinapadi so nam prinesli nadaljnje ozemlje.

Južnozapadno od Zlobina so popustili boji. Neki krajevni vder je bil s protisunkem očiščen. Nove sovjetske izhodiščne postojanke so bile z učinkovitim topniškim ognjem razbite.

Južno od Nevelja so se v hudih bojih izjalovili vsi sovražnikovi poizkusi prodora. Severnozapadno od mesta napada sovražnik podprti z močnimi oklopnimi oddelki, z naraščajočo silovitostjo. Tu so naše žilavo se boreče čete uničile 41 sovjetskih oklopnikov in prizadele sovražniku visoke krvave izgube.

V teh bojih sta se posebno odlikovali 290. severno-nemška pehotna divizija pod

poveljstvom generalnega poročnika Hrinricha in 122. pomorska pehotna divizija pod poveljstvom generalnega poročnika Chilla.

Od 16. do 18. decembra je letalstvo uničilo 52 sovjetskih letal. Pogrešamo dve letali.

Pri napadalnih bojih severovzhodno od Zitomira se je 9. in 10. decembra odlikoval z izredno hrabrostjo poročnik Schumacher četni poveljnik v grenadirskem polku. Napadajoč na čelu svoje čete je padel junaške smrti.

V zapadnem odseku južnoitalijanskega bojišča je bilo tudi večeraj mirno.

Ob jadranski obali so naše čete zopet osvojile važno višinsko ozemlje. Sovražnikovi protinapadi so bili s hudimi izgubami za sovražnika odbiti. Boji so še v teku.

Zaščitne ladje vojne mornarice in ladijsko protiletalsko topništvo nekega konvoja so sestrelile pred zapadno francosko obalo tri napadajoče sovražnikove bombnike.

Novi japonski udarci ameriški mornarici pri Novi Britaniji

Tokio, 18. dec. (Vzhodnoazijska služba DNB-ja). Na otoku Nova Britanija (Nova Pomeranska) so se 15. decembra izkrcale severnoameriške vojaške oddelke.

Japonska posadka je napadla sovražnikove sile v bližini rta Markus, kjer nadaljuje težke boje z delom teh čet.

Po poročilih japonskega glavnega stana so mornariške in letalske sile takoj napadle bližajoče se sovražno broviljo, ko so ga opazile v vodstvu pri rtu Markusu, ter mu doslej že večkrat zalale zelo težke udarce.

Skupno je bilo še pred izkrcanjem potopljenih več ladij, med njimi velika prevoznica ladja, 4 manjše ter 5 velikih in okrog 50 manjših izkrcavalnih čolnov, ki so bili vsi napolnjeni s četami.

Se pred izkrcanjem so bile težko poškodovane velika križarka, ki se je verjetno potopila, 5 prevoznih ladij, 4 veliki in številni manjši izkrcavalni čolni.

Sestreljenih je bilo pri teh operacijah 13 sovražnih letal, dočim se 10 japonskih letal ni vrnilo na svoja oporišča.

Dne 16. decembra so japonske letalske sile izvršile še nočni napad, ki je povzročil sovražniku težke izgube, v sled tem pa ni bilo mogoče ugotoviti točnejših podatkov.

Nadalje javlja japonski glavni stan, da je mornariško letalstvo izmed 40 letal, ki so skušala napasti v jutru 17. decembra Rabaul, sestrelilo pri dveh lastnih izgubah 18 sovražnih letal.

Uspehi japonskih podmornic

Tokio, 18. dec. DNB. Domet objavlja celotne uspehe japonskih podmornic od izbruha velikovzhodnoazijske vojne, ki so naslednji. Potopljene so bile: 1 bovska ladja, 4 nosilke letal, 1 velika križarka, 1 lahka križarka, 3 rušilce in 3 podmornice. Poškodovanih pa je bilo skupno 11 ladij in sicer: 4 bojne ladje, 2 nosilki letal, 1

Važni sklepi italijanskega fašističnega ministrskega sveta

Milan, 18. dec. DNB. Pod predsedstvom Ducea in v prisotnosti vseh članov vlade ter tajnika stranke je bila seja ministrskega sveta, ki je po vesti agencije Stefani sprejela naslednje sklene:

1.) Zakonodajna skupščina, ki naj dokončno zdelo ustavo italijanske socialne republike in proglasi narodno-fašistično republiko, se bo sestala, čim bo italijanska fašistična republika zavzela svoje mesto v sedanjem boju.

2.) Ministrski svet je uknil civilno listino bivšega kralja in vseh članov bivše vladajoče kraljeve hiše.

3.) Državni uradniki bod »morali odlej pri-sebi po naslednjem obrazcu: Prisegam, da bom italijanski republik, njenim zakonom in ustanovam verno služil ter da bom opravljal svoje funkcije v korist in v velično domovine.

4.) Republika narodna garda obstoja iz fašistične milice, karabnjerske zborna in iz afriške policije ter tvori strnjeno enoto pod enotno odgovornim vodstvom.

5.) Narodnemu komisariu za delo se nalaga skrb in izvedba splošne delovne dolžnosti.

6.) Da bi se omogočil italijanski mornarici po prehodu njenih ladij k sovražniku se nadaljnji uspešni boji, bo ustanovljen mornariški pobotni zbor.

7.) Minister za ljudsko prosveto se pooblašča, da sme zapleniti vse v Italiji se nahajajoče ameriške in angleške filme.

8.) Na predlog prosvetnega ministra bo ustanovljena petčlanska komisija, ki bo preizkusila zmoglost vseh v zadnjih letih imenovanih univerzitetnih profesorjev, voditeljev višjih vzgojnih ustanov ter privatnih docentov.

9.) Ministrski svet je sklenil, da bo izplačeval rodbini bivšega tajnika stranke in odlikovanca z zlato kolajno za hrabrost Ettore Mutti, ki je bil za Badoglijeve vlade umorjen, dosmrtno pokojnino.

Monakovo, 18. dec. DNB. Vittorio Mussolini, glavni tajnik fašistične republike stranke v Nemčiji, je obiskal neko vezbalistično vojaško SS, kjer se trenutno pripravlja nekaj bataljonov fašističnih Črnih smaj za skorajšnjo uporabo na bojišču.

Slovenci v zbor!

V odločilnih časih, ki jih preživljamo, v časih, ko je ves svet v plamenih in ko skuša najbolj nevaren sovražnik slehernega reda in napredka, mednarodni komunizem, zapaliti tudi naš narodni dom, da bi na njegovih ruševinah razvil svoj okrvavljen prapor, v teh časih velja še prav posebno za naš mali slovenski narod samo eno geslo, samo en klic:

Slovenci v zbor!

Proti komunističnemu nasilju se morajo združiti vse zdrave narodne sile in ves narod se mora strniti v eno samo udarno skupnost. Vsi pošteti Slovenci morajo biti danes samo eno: boreci proti komunizmu.

Vsak je svoje sroče kovač. Tudi to osnovno pravilo zahteva, da slovenski narod predvsem sam skrbí za svoje lastno usodo. To velja tako za posredna kakor za narod kot celoto. Slovenski narod je majhen in se mora tem bolj zavedati, da en bodo tudi drugi upoštevati le toliko, kolikor bo sam pokazal in dokazal svojo voljo do življenja in napredka, svojo moč in svojo odločnost. Zato ne sme biti več nobenega omahljivosti, ki bi stal ob strani v času, ko gre za biti ali nebiti vsega naroda. Zgodovina nas uči, da je bil narod pogostokrat zaradi zaslepljenosti nasledovan in ozkosrčnih osebnih ali skupinskih interesov poganjan v prepast, prav tako zaradi neodločnosti in omahljivosti v odločilnih trenutkih. Slovenskemu narodu se to ne sme zgoditi.

Povedi mora predreti načelo, da smo mi in mi sami prvi poklicani, da se postavimo z vsemi silami v bran proti komunističnemu, ki bi hotel pri nas uničiti vse, kar je slovenskega. Bolj in bolj prodira to spoznanje v najširše sloje našega prebivalstva, bolj in bolj zajema vse brez razlike stanu in nekdanskega mišljenja. Kmet, delavec in mešanec so vsi dan bolj čvrsto strnjeni v protikomunističnem narodnem taboru. Velikostno posmrtno znamenstvo, katerega je Ljubljana priredila nadim kočevskim junakom na zadnji poti, je nov nepopadljiv dokaz za to.

Končni cilj pa ni še dosežen. Komunisti se ni v celoti iztrebili na naših tleh. Se tesneje se moramo zato strniti, prepričani, naša mora še odločilna volja in še bolj nepopustljiva berbenost. Dokler ne bomo naš kralj popolnoma očiščen protinardnega komunističnega strupa, velja slej ko prej za vse geslo:

Slovenci, v zbor!

Uspešne borbe proti tolovajem

Berlin, 18. dec. DNB. DNB je zvečel, da dobro napreduje uničevanje komunističnih tolp v goratih predelih v bližini Sarajeva. Samo v času od 1. do 15. decembra je bilo nastetih 2.198 padlih tolovajev, 3.341 pa jih je bilo ujetih. Zaplenjenih je bilo 106 topov, nadalje številni tovorni avtomobili, živina in drug vojaški material. Čs.lne operacije se nadaljujejo.

Izjava srbske vlade o tolovajskem poglavarju Titu

Beograd, 18. dec. DNB. O priliki »izjavljanja takozvanega »Jugoslovskega olbora«, ki ga je ustanovil tolovajski poglavar Tito, je objavila srbska vlada izjavo, ki se glasi:

»Komunistični kiki Ivana Babarja in Josipa Broza-Tita, ki je bila osnovana na ozemlju bivše Jugoslavije, manjka vsakršna pravna ali politična podlaga, da bi govorila v imenu srbskega naroda. Ustanovljena po nalogu Moskve in podprta od Londona ter Washingtona v namenu, da bi bilo na ozemlju, ki ga hočejo pograbiti Sovjeti, ustanovljeno novo oporišče komunistične dejavnosti, predstavlja ta tako zvana »Jugoslovska vlada« v resnici le skupino poklicanih teroristov v moskovski službi. Slednji ogrožajo s svojimi zločinski mi in obstoj vseh balkanskih narodov, zlasti pa srbskega naroda, ki se na vsem svojem narodnem področju bori proti komunistični nevarnosti.«

Od tolovajev umorjeni

Zagreb, 18. dec. DNB. Arhiv za cerkveno zgodovino v Zagrebu prinaša podrobne podatke o umorih duhovnikov, ki so jih izvršili tolovaji na Hrvaškem. Po teh avtentičnih poročilih je bilo od tolovajev umorjenih na Hrvaškem po dosedanjih podatkih 40 katoliških duhovnikov in 5 redovnic.

25 letnica slovaške ljudske stranke

Bratislava, 18. dec. DNB. Slovaška ljudska stranka je proslavla danes 25letnico, odkar jo je takratni župnik Andrej Hlinka poklical v življenje. V uvodniku »Slovaka« označuje državni predsednik dr. Tiso slovaško ljudsko stranko kot stranko obnove slovaškega nacionalizma in piše med drugim, da je njen zaslug, če je obvarovala slovaški narod pred uničenjem Hlinkov slovaški ljudski strank se je treba zahvaliti, da je slovaško ljudstvo vzdržalo v boju za državno samostojnost.

K aretaciji generala Francoisa v Alžiru

Pariz, 18. dec. DNB. Na pritisk komunistov je dal de Gaulle zapreti znanega francoskega generala Francoisa, ki je bil načelnik »legije bivših borec« za severno Afriko. Francoski tisk se bavi s tem de Gaullovis dejanjem in pravi, da je bila edina krivda generala Francoisa v tem, ker je branil legalno državno politiko maršala Petaina ter ni hotel izdati svoje domovine in svojega državnega poglavarja.

List »ECHO de France« pripominja, da so vsi severnoafriški Francozi, ki so lojalno služili francoski vaji, danes vsled komunistične želje že v zaporih ali pa so stalno nadlegovani in pod neprestanim policijskim nadzorstvom.

Angloameričani zapri univerzo v Neaplju

Milan, 18. dec. DNB. Agencija Stefani je zvedela, da je prišlo v Neaplju do novih hudih spopadov med dijaštvom in agenti angloameriške policije. Ob strani sta meli mnogo mrtvih in ranjenih. V sled teh dogodkov je bila neapelska univerza zaprta.

Kallayeva protiboljševiška politika

Budimpešta, 17. dec. DNB. Ob zaključku debate o pooblastilih vladi je madžarski min. predsednik nastopil proti krizi opozicijskih govornikov. Na koncu svojih izjav je izjavil, da je njegova politika brezkompromisno protiboljševiška. Kallay je dejal dobesedno: »Ta problem lahko strnem v enem samem stavku in to je: neresnejši stavek, ki ga lahko izrečem o tem: Vsa moja zunanja in notranja politika je bila od prvega trenutka, odkar sem na tem mestu, označena z obrambo proti boljševizmu, tako proti njegovim imperalističnim stremljenjem kakor tudi proti boljševiški penetraciji.«

Posmrtno zmagoš'avje padlih borcev

Na njihovi zadnji poti se je kočevskim junakom poklonilo okrog 50.000 Ljubljancanov in Ljubljancank

V božični čas gre Ljubljana letos z globoko resnim vtisom, ki ga je v vsem mestu zapustila pretresljiva žalna svečanost včerajšnje sobote. Pri kočevju padli domobranci so, v nerazdružljivem tovarištvu leželi na mrtvaškem odru sredi Ljubljane priklicali naše množice in jim do solz obdali vest. Potem pa so nastopili svojo zmagošlavno pot k počitku in povelju. Zdalj spe na Orlovem vrhu in nas s svojim grobnim molkom nemirno opominjajo k odločnemu odporu zoper boljševiški razkroj in k goreči domovinski ljubezni.

Ljubljana je v soboto ponovno manifestirala svoje narodno mišljenje in svojo pripadnost k protikomunistični fronti. Okrog petdeset tisoč Ljubljancanov in Ljubljancank vseh starosti in vseh poklicev je odkazalo zadnjo čast junakom, ki so s svojim življenjem zapечатili in posvetili svojo ljubezen do naroda. Zmagošlavje, ki jih je spremljalo na njihovi zadnji poti po ljubljanskih ulicah pa je že tudi poročilo, da njihova mlada kri ni bila prelita zaman.

Poročilo nedeljskega »Jutro« o žalnih svečanostih na Kongresnem trgu naj tu sledijo vtisi z velike žalne poti skozi Ljubljano in s pokopa na Orlovem vrhu na Gradu.

Ljubljana, 19. decembra.

Na tisoče in tisoče je štela ogromna množica, ki je obdala prizorišče včerajšnjih svečanosti na Kongresnem trgu. Gledalci, ki so v pietetnem molku in miru zbrano poslušali obredne molitve in poslovinna govora, so zavzeli prav vse prostore, ki so jih reditelji odkazali občinstvu. Gosto natrpani so bili vsi obrobni prostori ob trgu, stopnišče pred uršulinsko cerkvijo, celo godbeni paviljon v Zvezdi je bil docela poln.

Šolska mladina se klanja padlim junakom

Le en del ljubljanske prebivalstva, ki se je zbral k pogrebni svečanosti, pa je mogel dobiti prostor na Kongresnem trgu. Mnogi so s tem računali že vnaprej in so si zato raje zagotovili primerna mesta na pločnikih in drugih prostorih vzdolž ulic, koder se je po objavljenem sporedu kasneje pomikala pogrebna povorka. Ob 14. so bili ulični hodniki v mestnem središču že vsi obrobjeni z živim »špalirjem« Ljubljancanov in Ljubljancank vseh slojev in stanov. Ko je začela s svojimi učitelji prihajati šolska mladina, že ni mogla več povsod zavzeti odkazanega prostora. Zlasti po nekaterih predelih Selenburgove in Prešernove ulice je morala prepuštili svoje prostore drugemu občinstvu. Sodelovala je šolska mladina ljudskih in srednjih šol. Razvrstila se je v Selenburgovi, Prešernovi in Stritarjevi ulici ter pred škofijo tja čez Vodnikov in Krekov trg. Pod vodstvom svojih učiteljev in profesorjev so mladi fantje in dekleta v lepem redu spoštljivo pričakovali spreveda,

da počaste padle junake. Mnogo deklet je prineslo s seboj vsakovrstnega živobarvnega cvetja in so z njim obsule kamione s krmami. Bili so prizori, da so se premnogim pojavile solze v oči.

Desettisoči v častnem špalirju

Za mladino in med njo pa so napolnili ulice desettisoči Ljubljancanov in Ljubljancank, ki so stvorili znanicem in porokom boljše bodočnosti nepretrgan gost častni špalir na njihovi zadnji poti vso, več kilometrov dolgo razzalo od Kongresnega trga do vnožja gradu. Posebno velike množice so napolnile razsežno križišče pred pošto. Tudi vsi prostori na Marjineh trgu so bili prepolni zasedeni. Po stopnišču pred francišanskim cerkvijo, pred Prešernovim spomenikom, na hodnikih ob prometnih verigah so stali ljudje tako na gosto, da se ni bilo mogoče gibanja. Prehod je bil tudi tik ob hišah ponekod zelo težaven, ponekod pa sploh nemogoč, zlasti potem, ko je po končanih svečanostih na Kongresnem trgu pritiskali po Wolfovi ulici množica novih gledalcev. Zasedena sta bila tudi oba stranska mostova trimostja.

Strnjene množice so se zbrale tudi v Stritarjevi ulici in okoli magistrata, kjer je bilo zlasti stopnišče Robbovega vodnjaka kar ogromen živ gozd. Špalir se je vil potem dalje mimo stolnice in po Poljanski cesti do Zrinškega ulice, pa po tej in Strleški ulici vse do tja, kjer je pogrebna povorka počasi in v loku zavijala po položno vzpenjajoči se cesti na Grad. Zlasti na križiščih so se ljudje gnetli v strnjene množice.

Veličastna zadnja pot

Po pogrebni svečanosti na Kongresnem trgu je poročilo že »Jutro«. Razvijalo se je po sporedu z vojaško trdnostjo in so naredile na vse najgloblji vtis. Spreved se je začel pomikati s Kongresnega trga ob 15. Kljub neugodnemu vremenu so množice povsod pietetno vztrajale na svojih mestih. Ko je zazvonilo v cerkvi in se je premaknil križ, ki je otvarjal potrebno »sveto« in ob katerem sta stopala dva domobranci s puško in čelado, je šlo od ust do ust: »Gredo! Gredo!»

Vrste so umolknele in vsa pozornost se je osredotočila na turbo veličastni in močnejši pogrebni spreved. Nepremično in odkritih glav so stali množice, ko so se med njimi pomikali kamioni s trupli 34 padlih kočevskih junakov. Marsikatero oko se je porosilo, silen je bil vtis na mladino, ko je prisostvovala zadnjemu milohodu junakov, ki so nesebično darovali za svoj narod in za svoje ideale največ, kar so mogli dati, svoje življenje.

Venci na čelu spreveda

Pogrebni spreved se je razvil, kakor je bilo določeno v dnevnem povelju poveljstva Slovenskega domobranstva. Za križem so nosili sedem prekrasnih, velikih vencev, ki so jih darovali razni predstavniki oblasti. Najprej so trije domobranci nosili venca predsednika Pokrajinske uprave in domobranskega poveljstva. Za njimi so stopali nemški grenadirji s puško in čelado ter nosili venca nemških predstavnikov, nato zopet domobranci s venci domačih ustanov, med njimi venca mestnega načelnika in policijske uprave. Z ostalimi venci so obložili kamione s trupli junakov, tako da se nobena krsta ni videla »zpod zelenja in cvetja«.

Demobranske čete

Dolge trostopne kolone domobranskih čet je otvarila godba pod vodstvom polkovnika Hercega. Vso pot je igrala pretresljiva žalostinka, ki so s svojimi zvoki globoko vplivale na množico pogrebcev in gledalcev v špalirju. Godba se je izkazala kot sijajno uvečban godbeni korpus.

Pohod domobrancev je vodil poveljnič major Bitenc s pomočjo drugih službovalcev častnikov. Vloga častne čete je pripadla 6. četi, ki je korakala na čelu v bojni opremi s čeladami. Njen čvrsti, skladni korak je dajal tempo pohodu vsega spreveda. Za domobranci v čeladah so se uvrstili njihovi tovariši, ki so nastopili v bojni opremi brez čelad. Bile so to tri čete šolskega bataljona. Njihove vrste so napravile na vse izredno močan vtis. Bile so nov dokaz, da doživlja domobranska misel vedno večji razmah.

Živi kočevski junaki

Za domobranskimi šolskim bataljonom so se uvrstili kočevski junaki, ki so preživeli vročo tridnevno bitko. Z obdukcijami in hvalečnimi pogledi jih je motrila množica, ko so spremljali na njihovi zadnji poti svoje podle soborce iz slavne kočevske bitke. Temu in onemu so se z obrazom že čitali prestani nadčloveški telesni in duševni napori, a v očeh nobenega ni bilo črnih malodušja in ne resignacije, temveč je odločno voljo, nadaljevati borbo, dokler ne bo s polnim izbrambeljenim komunizma lano napolepše zadoščene žrtvam, ki so jih to pot spremljali.

Kočevskim borcem so se pridružili tudi številni znanci padlih, kolikor žive v Ljubljani ali so mogli priti na pogreb. Med njimi je bil šentjernejski župan Karel Jor-

dan, katerega občani so se v Kočevju tako sijajno izkazali in položili na oltar slovenskega naroda v kočevski bitki razmeroma največ žrtev.

Prezident general Rupnik v sprevodu

Za kočevskimi borci se je uvrstil v spreved zbor Glasbene Matice. Pridružili so se mu dostojanstveniki, vrhovni predstavniki

Pogreb na Gradu

Ker je sneg čez noč rahlo posrebril Ljubljano, se je z Gradu videlo mesto kakor nastikano v nežnih belih obrih na sivem ozadju. Obzorje se je zlivalo nezaznavno z mestnimi strehami, nebo je pa metalo mračne sence na mesto.

Na Orlovem vrhu so dopoldne še škratle lopate. Planotica na tem vrhu je pozimi otožna. Sprehajale poti so zapuščene, gozd je ves dan mračen, negiben in tihi; niti veja se ne zgame. Mesto spodaj se zavija v silo kopreno, da ga bolj slutiš kakor vidiš. Sem gor na Grad prodirajo odmevi mestnega življenja zili v enotno, nenehno šumenje in zvenenje, le pesmi zvonov plavajo malo više nad tem utripanjem mestnega življenja. Na planotici Orlovskega vrha, ki ima kopasto obliko in je že sam po sebi podoben gomili, rase nekaj vitkih smrek, ki imajo debela okleščena do krošenj. Vrh prehaja postopno v gozd s strmimi pobočji; le proti zapadu se pot vije po zložitnih gozdnih tleh, po Regallyjevem gaju. Iz gaja se nudi pogled na mogočno trdnjavo zidovje, ki je ob mračnem dnevu še tem bolj podobno naravnim pečnam.

Dom v domači zemlji

V četrtek popoldne so prišli mestni delavci na Orlov vrh. Bila jih je cela truma in delo je šlo naglo od rok, čeprav je bilo treba rovnico in lopato zasadiš v trda, skalnata tla. Izkopali so polkrožni kolobar, čigar krog ima približno 27 metrov v premeru. Kolobar je bil širok dva in pol metra in dva metra globok. Na prvi pogled se je zdelo, da so izkopali okop; okrog jarka se je precej enakomerno kupila zemlja, močno pomešana s kamnjem. In v jarek so držale položne stopnišče. Delo je bilo včeraj končano, a delavci so popoldne še čakali ob svežem, edinstvenem grobu v Ljubljani, da opravi še svoje zadnje opravilo.

Ko so se včeraj popoldne po mestu zgrinjale množice ob cestah, kjer se je pomikal spreved, je bilo v grajskem gaju še tiho in samotno. Toda tedaj je bolj je prodiralo tja tožeče zvenenje iz mesta, medtem ko je mrak spletal svojo mrežo in je nebo vedno bolj temnelo. Po 18. uri je dosegla tihi gaj že žalostinka, ko se je spreved pomikal po cesti za gradom. Potem je godba utihnila, a začeli so udarjati takt zvonovi pri Sv. Jožefu.

Grad sprejema junake

Spreved se je že pomikal po strni cesti na Grad. Slišala se je molitev množice. Potem se je začelo razgajati skozi tih gozd obredno petje duhovščine. Tedaj smo že videli od groba velik del spreveda, ki se je pomikal proti utrdam. Bilo je že mračno, da se je spreved ašel od zgoraj

civilne in vojaške oblasti v naš pokrajini. Na čelu jim je bil prezident civilski general Leon Rupnik s pomočnikom dr. Majcenom in ostalim spremstvom. Sledili so mu vrhovni predstavniki Slovenske akademije znanosti in umetnosti, univerze in drugih javnih in kulturnih ustanov. Za častnim vodim se je uvrstil zbor bogoslovcev, za njimi duhovščina, nakar so zaključili ta prvi del spreveda pred krmami kanoniki knezoškofjakega kapitlja in z njimi v polnem ornatu ljubljanski knezoškof g. dr. Rožman, ki je osebno volil verske pogrebne svečanosti.

Krste s trupli kočevskih junakov

Počasi in skoro brezšumno se je nato pomikala kolona šestih velikih kamionov, na štirih po šest, na dveh po pet krst z zemskimi ostaniki padlih borcev. Vozovi so bili polno obloženi z venci, šopki in cvetjem, tako da so sami izgledali kot ogromni šopki. Ob krstah je na obeh straneh stopala častna straža domobrancev v čeladah in z nasajenimi bajonetj na puškah.

V pobožnem molku so stale množice vzdolž dolge poti, ko so vozili mimo njih padle junake. S hvaležno mislijo so jih spremljale in vsa srca so bila polna vroče želje, da bi njihova najvišja žrtev rodila blagoslovljen sad za slovenski narod.

Zastopstvo vse Ljubljane

Za kamioni s krmami so stopali najožji svoji padli, za njimi spet močan oddelek domobrancev, katerim je sledil domobranci častniški zbor. Pridružili so se pripadniki policije in gasilcev v krojih, nato pa zelo, zelo dolga vrsta zastopnikov uradov, kulturnih, socialnih in gospodarskih ustanov ter vseh ljubljanskih društev. V sprevodu so bili člani Akademije znanosti in umetnosti, vseučiliški in srednješolski profesorji, zastopniki stanovskih združenj, med njimi Novinarskega društva, predstavniki skoro vseh ljubljanskih podjetij itd. Bil je ta ves spreved res mogočna in prepričljiva reprezentanca vsega ljubljanskega javnega življenja, kakor jo je le redko prilika videti. Izprizal je na ta način v imenu vse Ljubljane, da je tudi naša prestolnica z vsemi svojimi sestavnimi deli v narodnem, protikomunističnem taboru.

Sledili so slušatelji in slušateljice ljubljanske univerze, člani in članice verskih društev, usmiljenke in druge redovnice, za njimi pa spet brezkončna vrsta žen in deklet vseh slojev in stanov.

Mimo pošte, čez Marjini trg in mimo magistrata je trajal minočno spreveda skoro polno uro, tako ogromna je bila udeležba. Skoro vsi so šli do vnožja Gradu, dobra polovica pa se je povzpela v padajočem mraku tudi na Grad sam. Bilo je ob 16., ko je čelo spreveda zavilo ob Grubarjevem kanalu na grajsko cesto. Tudi po njej se je povorka vzpenjala v vzornem redu. Z grajskih šanc so kočevski junake, prihajajoče v svoj poslednji dom, že pozdravljale goreče bakle.

Sledili so slušatelji in slušateljice ljubljanske univerze, člani in članice verskih društev, usmiljenke in druge redovnice, za njimi pa spet brezkončna vrsta žen in deklet vseh slojev in stanov.

Ko so se skoraj neslišno bližali kamioni s krmami in je mrak že začel prehajati v noč, so na utrdah zaplamele plamenice. Tedaj so čete, ki so bile uvrščene v spreved, že prispele na Orlov vrh in so v krogu obdale grob, a spreved se je za trenutek ustavil ob vnožju trdnjavskega zidovja.

V gozdu je bilo že skoraj povsem temno. Tedaj so se pa ob vnožju trdnjavskega zidovja plamenice zile v reko utrjajajočih se plamenov, v reko, ki je začela počasi teči proti Orlovem vrhu. Pri grobu je godba zagrnila žalno koračnico. Molitev, godba in zvenenje se so zili v presunljivo večerno pesem. Spreved se je približal vrhu. Na čelu je bil zbor duhovščine. Plamenice so kazale pot Domobranci, po štirje in štirje, so nosili svoje mrtve tovariše.

Grob v gozdu

Krste so se počasi premikale na vrh, zdaj pa zdaj malo zastalo, nakar se je spreved spet premaknil. V krogu ob grobu so obstali nosilci plamenic in po izkopani zemlji so zaplatali sence. Vojaki so počasi drug za drugim stopali po stopnicah v jamo in odlagali krste tesno drugo ob drugo.

Medtem se je povsem stemnilo. Spodaj v mestu so zagorele luči. V Trnovem se je oglašal zvon. Ko se je začela zlivati in grobu čela reka vencev, je bilo že tako temno, da so barve cvetja povsem zbledele. Množica se je zgrinjala ob odprtem grobu in molitve so do neke pod večerno nebo, ko so začele dogorevati plamenice. Potem je zadonelo vojaško povelje, zaskepetali so zapirali pušk in tiščnili je častna salva. Še dvakrat je zatrepotalo ozračje ob poslovinnih salvah, nakar je vrtlo zabobnelo; začele so padati grude zemlje na dolgovrst rste. Če bi bolj kakor to bolenje je bil presunljiv jok otroka ob robu groba. Morda je jokal ein za očedom ali brat za bratom.

Potem se je množica začela razvijati skozi mračni gozd; naposled je spet zavladala tišina v grajskem gaju, nad gomili pa iztezajo veje mlade smrke in pričakujejo sonca, sonca za sebo in sonca za svoj narod, ko bo rešen trpljenja, priklicanega nanj po komunističnih molitvah in uničevalcih.

Božično obdarovanje rojakov v nesreči

Težka nesreča je zadela našo domovino. Razdejane vasi, požgani domovi ne nudijo več varstva slovenskim družinam.

Preplašene in obupane matere in otroci se dan za dnem zatekajo v varno Ljubljano, ki ji, hvala Bogu, še ni bilo dano okusiti gorja, ki ga povzroča bratovorno komunistično divjanje.

Premnoge matere, žene in otroci leže izčrpani in bolni v ljubljanskih bolnišnicah.

Možje, sinovi in bratje, ki so skušali očuvati svojo domaćijo pred razdejanjem in so vztrajali v svoji rodni hiši, leže sedaj ranjeni v Ljubljani, kot žrtve svoje zvestobe do rodne grude in svoje velike ljubezni do slovenske domovine.

Bliža se Božič, ki ga bo večina Ljubljancanov praznovala v krogu svojih domačih, medtem ko bodo bedni begunci obhajali sv. večer osamljeni in zapušteni med golimi stenami bolniške sobe.

Naša dolžnost je, da svojim nesrečnim rojakom bratsko lajšamo gorje in s tem v njih oživimo občutek pripadnosti k veliki slovenski družini, v kateri

je socialna solidarnost vseh stanovalstva, ne pa prazna beseda.

Dokažimo svojo narodno zavednost in prispevajmo po svojih močeh za skromno božično darilo svojim rojakom v nesreči.

Sef pokrajinske uprave:
prezident div. gen. Leon Rupnik

V skladu z gornjim pozivom Predsednika generala Rupnika se je osnoval poseben odbor za božično obdarovanje ranjenih domobrancev in civilnih žrtev komunizma.

Prosimo vse trgovce in podjetnike, ki so prejeli okrožnico in prošnjo tega odbora, naj se drže navodil ter pripravijo darovna predmete do ponedeljka, 20. t. m. zjutraj, da bo mogoče izvesti pobiranje čim hitreje ter da ne bo nepotrebnih zamud, zlasti ker morajo pooblaščenca izdajati potrdila o prevzemu blaga.

Gg. trgovce in podjetnike, ki morda niso prejeli okrožnice, prosimo navedeni odbor, da sami pošlijo darove na naslov: Odbor za božično obdarovanje ranjenih domobrancev in civilnih žrtev komunizma, Ljubljana, Selenburgova ul. 6/II.

Pričakujemo, da bodo gg. trgovci in podjetniki tudi ob tej priliki dokazali svojo socialno in narodno zavednost.

Odbor.

Uspeh zbiranja knjig za domobrance

Ljubljana, 19. decembra.

Danes med 10. in 12. uro je mladina nabirala podarjene knjige za pripadnike Slovenskega domobranstva. Na križiščih pred palačo Bate, na Marjinem trgu, pred Mayerjevo trgovino in na Ajdovščini pred kavarno Evropo so bile postavljene lične mize in stolice, a dekleta in fantje so sprejemali darila. Za takoj v začetku se je pokazalo, da se slovenska javnost tudi v Ljubljani s polnim razumevanjem prostovoljno odzove vsakemu pozivu, naj materialno ali moralno podpre slovensko mizo in fante, ki so si zadali težko in odgovorno nalogo, da bodo slovenskemu narodu priborili lepšo in srečnejšo življenje.

Že takoj ob 10. so številni meščani in meščanke začeli prinašati najrazličnejše knjige, po ogromni večini slovenske leposlovne knjige. Bili so med njimi taki, ki so prispevali samo po en izvod kakke knjige, ljudje, ki se jim je na prvi pogled videlo, da nimajo doma bogate knjižnice, da

pa imajo v srcu domoljubno zavest in so zato rade volje darovali svojo morda edino knjigo. Mnogi med njimi pa so darovali zasetne zavite različnih knjig, tako da se je do 12. ure na vsakem zbirališču nabrala pestra in velika zbirka najraznovrstnejšega čtiva.

Okrog 11. ure je zbirališče pred Batino palačo počastila gospa soproga predsednika generala Rupnika, ki je v spremstvu svoje mlajše hčerke gospe Ksenije darovala večji zavitek knjig. Dala je s tem lep zgled in primer in vsi navzoči so z živim zanimanjem in z vidnimi simpatijami sprejeli njeno dejanje.

Nabiralna akcija je v vsakem pogledu uspešna. Pri tem je treba pripomniti, da so mnogi, zlasti založniška podjetja, darovali tako veliko število knjig, da jih niso mogli prinesiti na zbirališča in jih bodo zaradi tega poslali v zbiralno pisarno ali pa so jih že.

Angleži nezadovoljni z „uspehi“ v Italiji

Zeneva, 18. dec. DNB. Sedaj doživljamo v Italiji to, kar je Churchill imenoval „mekho spodnje telo osi“, je pa vse to pravo nasprotje onega, kar so si predstavljali on, Eisenhower, Alexander in mnogi drugi, namreč, da ne bomo polagoma zlezli po italijanskem skomju, da ne bomo ekakali z otoka na otok in da se ne bomo borili za vsako ped zemlje. Sedaj pa se godi vse ono, na kar nas sovražnik prišilil.

Tako piše londonski list »Tribune«, ki pravi nadalje, da zahtevajo boji v Italiji veliko količino municije in mnogo ladij. Voditi jih je treba z močno koncentracijo topništva in z velikimi letalskimi silami. Za seboj pušča ta vojni pohod velikanska razdejavanja, ki niso v nikakem sorazmerju z dobljenimi strateškimi uspehi. Prišel bo čas, ko bodo v Angliji zahtevali točno navdobo vseh vzrokov, odločilnih za te vojaške operacije, ki mnogo škodijo ugledu Angloameričanov v Evropi.

Churchillova bolezen

Berlin, 18. dec. DNB. Na tozadevno vprašanje so v nemškem znanjem ministru odgovorili, da ne smatrajo, da bi se v zdravstvenem stanju angleškega ministrskega predsednika Winston Churchilla dogodila v bližnji bodočnosti kakšna pomembnejša izprememba, pač pa poudarjajo v Berlinu, da je politično zanimivo, da so se v Angliji seljaki kar zadovoljili z izpremembo političnega vodstva angleškega imperija, ker Churchill verjetno dalje časa ne bo mogel osebno izvrševati vladnih poslov. Pri doletitvi Churchillovega naslednika se opaža vidno nezadovoljstvo široke angleške javnosti z dosedanjim namesnikom Attleejem in v živo navdušenje za zunanjega ministra Edena. Tu ugotavljajo, da za Nemčijo ni važno, kdo bo Churchillov naslednik, Churchill ima namreč dovolj dobrih učencev, ki bodo vodili politiko in vojno popolnoma po njegovih načrtih.

Tot zanimivost navajajo v Berlinu dejstvo, da se pojavljajo v angleškem tisku glasovi opozicije, ki dokazujejo, da v Angliji tudi ni vse tako enosmislnno vdan Churchill, kakor bi njegovi politični sodelavci radi prikazali svetu.

Turško mnenje o Smutsovem govoru

Carigrad, 17. dec. DNB. V listih »Džurnhurjet« in »La République« se bavi Nadir Nadi s Smutsovimi izjavami o koncu vojne. Smuta je dejal, da so nemške armade še neprimarne in da zato razna prerokovanja glede konca vojne v l. 1944 niso preveč zanesljiva. Nadir Nadi pravi: »Če govori tako celo Smuta, ki bi že moral poznati položaj, potem vsa ostala prerokovanja zelo izgube na svojem pomenu.« O polzkuških zavetnikih, da bi uničili nemški narod z živčno vojno, piše Nadir Nadi, da ne verjame, da bi to uspelo. Kaj takega ni bilo mogoče le, če bi bile nemške armade premagane, da se to še ni zgodilo, je pa Smuta sam priznal.

Seja turške vlade

Carigrad, 17. dec. DNB. Včeraj se je pod predsedstvom ministrskega predsednika Saradzogla sestaj na posvet turški ministrski svet.

Ste že kaj prispevali za Zimsko pomoč?

Dva madžarska poslanca obtožena veleizdaje

Budimpešta, 18. dec. DNB. Na zahtevo vojnega ministrstva je imunitetni odbor madžarskega parlamenta na včerajšnji seji ukinil poslansko imuniteto socialno demokratičnim poslanca Karla Peyra in Ane Kethli. Vojnemu ministru je prišlo v roke pismo, iz katerega je razvidno, da sta oba omenjena člana parlamenta nujno osumljena veleizdajniškega delovanja.

RADIO LJUBLJANA

PONEDELJEK, 20. DECEMBRA 1943
8.30—9. Jutranji koncert. 9.—9.15 Poročila v nemščini in slovenščini. 12.—12.30 Opoldanski koncert. 12.30—12.45 Poročila v nemščini in slovenščini. 12.45—14. Koncert za razvedrilo. 14.—14.15 Poročila v nemščini. 14.15—15. Popoldanski koncert. 17.—17.15 Poročila v nemščini in slovenščini. 17.15—17.30 Popoldanski koncert. 17.30—19. Prenos iz velike untonske dvorane: 2. simfonični koncert povečanega radijskega orkestra. Dirigent Oswald Buchholz, solist prof. Anton Trost, klavir. 19.—19.30 Zvoki iz Dunajskega gozda. 19.30—19.45 Poročila v slovenščini. Napoved sporeda za naslednji dan. 19.45—20. Mala glasbena medigra. 20.—20.10 Poročila v nemščini. 20.10—20.40 Klavir, štiri-ročno — igrata Herta Seifert in Gjimir Demšar. 20.40—21.40 Pisana šara. 21.—22.10 Beograjska vojaška oddaja. 22.—22.10 Poročila v nemščini. 22.10—22.30 Glasba za lahko noč.

Rešitev križanke iz zadnje številke

Vodoravno: 1. čula, 5. aparat, 9. plaz, 13. panoga, 15. krakek, 18. up, 20. žaga, 21. Ba, 23. grad, 24. te, 25. pot, 27. me, 28. Mars, 29. ar, 30. rep, 31. otep, 33. rž, 35. ri, 36. od, 37. sohe, 38. nelep, 40. Elizij, 43. Nemece, 44. potop, 46. Eton, 47. Golar, 48. duh, 49. rov, 50. cn, 51. brv, 52. nad, 54. ah, 56. znak, 59. no, 60. rokoko, 63. rebula, 67. (točan, 68. enot, 69. ca, 71. Aras, 74. gn, 75. Ala, 77. ro, 78. ad, 79. Lot, 84. Oro, 82. atomi, 84. zmaj, 86. priča, 88. obeda, 89. plakat, 91. Idaho, 93. mana, 94. no, 95. za, 96. oj, 98. okop, 99. ime, 100. mu, 101. šala, 102. al, 104. Ivo, 105. ka, 106. kaša, 108. ne, 109. kvar, 111. Or, 112. letaki, 114. traven, 116. vasi, 117. clupek, 118. Adam.

Navpično: 2. up, 3. laž, 4. Anam, 5. aga, 6. pa, 7. ak, 8. trg, 9. star, 10. led, 11. ak, 12. kupon, 14. Oger, 16. Arad, 17. tepec, 19. potepuh, 21. barton, 22. Arizona, 24. Teheran, 26. teloh, 30. roman, 32. pet, 34. že, 36. oj, 37. sel, 39. pgr, 41. le, 42. in, 43. nov, 45. porokati, 47. grobokop, 48. davica, 53. domino, 55. nota, 56. zona, 57. kres, 58. ples, 60. ro, 61. ko, 62. ka, 64. en, 65. ut, 66. ar, 70. Alabama, 72. ramazan, 73. Adakale, 74. Grahovo, 76. Atene, 77. Ema, 80. tri, 81. čaka, 83. oda, 84. z, 85. ja, 87. Ido, 88. omika, 89. po, 90. to, 92. cpora, 94. Nusa, 97. Java, 100. mati, 103. lava, 106. kes, 107. ako, 109. Krk, 110. red, 112. la, 113. il, 114. te, 115. na.

Rešitev zlogovnice št. 53

1. Zivko, 2. Lješnica, 3. Njeguši, 4. Človeka nikar, 5. Velikovec,

Dvoje srečanj

Ni dolgo tega, kar sem v Trstu srečal znanca, ki je bil od italijanske vojske sodišča obojen na 20 let jebe. Selaj je bil tudi on izpuščen iz zaporov.

Ko iz razgovora razvili, da živim v Trstu, prične — sam primorski rojak — na vso moč hvaliti podporo primorskega ljudstva proti slovenskim šolam in časopisom, ki se smejo ustanovljati in prihajati z dovoljenjem nemških oblasti. Ta »podpora« — boje rečeno strah pred gozdnimi tolovaji — naj bi bil zgled Ljubljani, ki holi v od Nemcev dovoljene šole, ki vsak dan bolj čita od Nemcev dovoljene časopise ter sploh na vse načine sodeluje z okupatorjem.

No, saj si lahko vsakdo od bralcev sam predstavlja, kaj je ta moj znanec še povedal v nadaljnjem razgovoru. Saj doživite to vsak dan sam. Iste besede, iste misli, iste laži. Vse iz iste kuhinje, vsi deklarirajo te krilatice na pamet, kakor ljudsko-šolec svojo pesmico.

Postajal sem ob nekaj časa, ko pa mi je bilo teh otrobov dovolj, sem ga proknil ter s popolnoma nedolžnim obrazom vprašal:

»Ako obdružujete Primorce, ki ne dovolijo ustanavljanja slovenskih ljudskih šol, ker Nemci nimajo nič proti temu, ki ne dovolijo prihajanja slovenskih časopisov, češ da objavljajo nemška poročila — zakaj potem vi niste ostali prostovoljno v zaporu, ko so vam Nemci odprli vrata?«

Dolg obraz, hladno, kratko slovo.

Hiteč v Trstu po opravkih, sem ob Kanalu srečal prijatelja, ki ga od pomenila 1941 nisem več videl. Pogovor je seveda takoj ponel na domače razmere ter na politično nezadovoljstvo, ki se kaže na vseh koncih in krajih v naši domači politiki.

Prijatelj me je brez vsakih ovinkov vprašal, kateri »gerile« pripadam.

»Pri nas ni nikakoli gard. Pri nas smo Slovenci na eni strani; na drugo stran ni Slovencev — tam so plačane kreature ter internacionalni agenti komunistične svetovne revolucije, nekaj poklicnih zločincev, drugo pa zapeljani navidez. Zase vem, da je moje mesto med Slovenci in to vključno podtalnemu tisku in protislovenski propagandi.«

»No, hvala Bogu,« je rekel, »prvi človek, ki mi je po pravici povedal, kakto misli! Drugi se namreč neprestano izmišljajo z nekakimi tajnostmi, konspirativnostjo in kar je še te komunistične navlake.«

Vsak se zavija v plašč »višjih interesov«, politično pa svojo domovino uničuje, ker ji jemlje odpornost silo in moralno moč, ki je za ohranitev naroda tako krvavo potrebna. In, ali nimamo samo ene naloge — ohraniti narod pri življenju? Ali ste pri vas v Ljubljani res tako zabiti, da mislite, da bomo mi Slovenci z nekakimi tolovajskimi »brigadami« kakor koli vplivali na potek tega gigantskega boja?

Ko bi bilo več ljudi, ki bi se povsod in brez sramu priznavali kile ohranitve slovenskega naroda in ki bi brez strahu pred podtalnim terjem komunističnih gangsterjev izpovedovali svojo bojno borbo proti zlu, bi se tudi mojim očim rejnikom pričelale odpirati oči, da bi spoznali prave, resnične interese našega naroda: ohraniti narod, dati naš del domačo besedo, obnoviti razrušena ognjišča ter razviti narod do one stopnje, ki mu po pridnosti in prirodni nalaganosti pripada.

Tak program urediti samo trdna povezanost vseh Slovencev, zgrajena na nemotni volji pomagati svojemu narodu, temelječa na pravih narodnih potrebah in interesih.

V Ljubljani morate najprej počistiti s tistimi družabnimi gnojem, da ne bo zasmajal zrak idealizma, ki so voljni vzeti težo borbe na svoja ramena. Pri vas morate najprej pokazati, kako se iz zbirave ljudskega telesa odstrani gnojna bula, ki grozi zastupiti zdravo kri ter narediti iz cvečnega naroda razpadel ljudski kadaver.

Ljudje pa, ki hočejo danes govoriti v imenu primorskih Slovencev in jih s svojo hujškarjo vodijo v pogubo, so ostali doma za varnim zapetkom ter od tu organizirali »svetovno revolucijo« v primorski iztaji. Nas narod pa je zamudil dvajset let političnega življenja, ki jih v dveh mesecih ne more nadomestiti.

Kako morete sedaj od nas zahtevati, da smo pametnejši, zrelejši od vas? Ali ne vidite, da upramo oči v vas, da gledamo, kakor bi kot mlajši brat posnemali starejšega? Z boleščjo gledamo, kar nas je treznih in kar nas ni slepecev, na kapah naših fantov, ki so jih agenti kominterne pod narodnimi gesli pogajali v gozd, slovensko trobojko omejevali s komunistično rdečo zvezdo. Ali mislite, da so jo dali na glavo rali političnega prepričanja? Kaj še! Samo zato so omejevali naš prapor, ker so to videli pri vaših dolenskih »osvobodilcih« in ker jim Vilfan in tovariši vlivajo v glavo lažljivo mnenje, da brez tega amblema ni mogoče delati za narod.

Dolžnost vsakega izmed vas je, da napravite doma red. Ko bodo naši ljudje videli, da se da svojemu narodu služiti tudi v slovenskih vojašnicah, v slovenskih šolah ter drugih domačih ustanovah, bodo tudi oni odvrgli rdečo zvezdo s svojih kap, bodo tudi oni šli braniti svoj dom pred komunistično zverjo.

Ali sem mu mogel kaj ugovarjati? Ali bi mi mogel sploh ugovarjati kdo, ki ljubi svoj narod in trezno gleda na položaj?

B. Dolinar

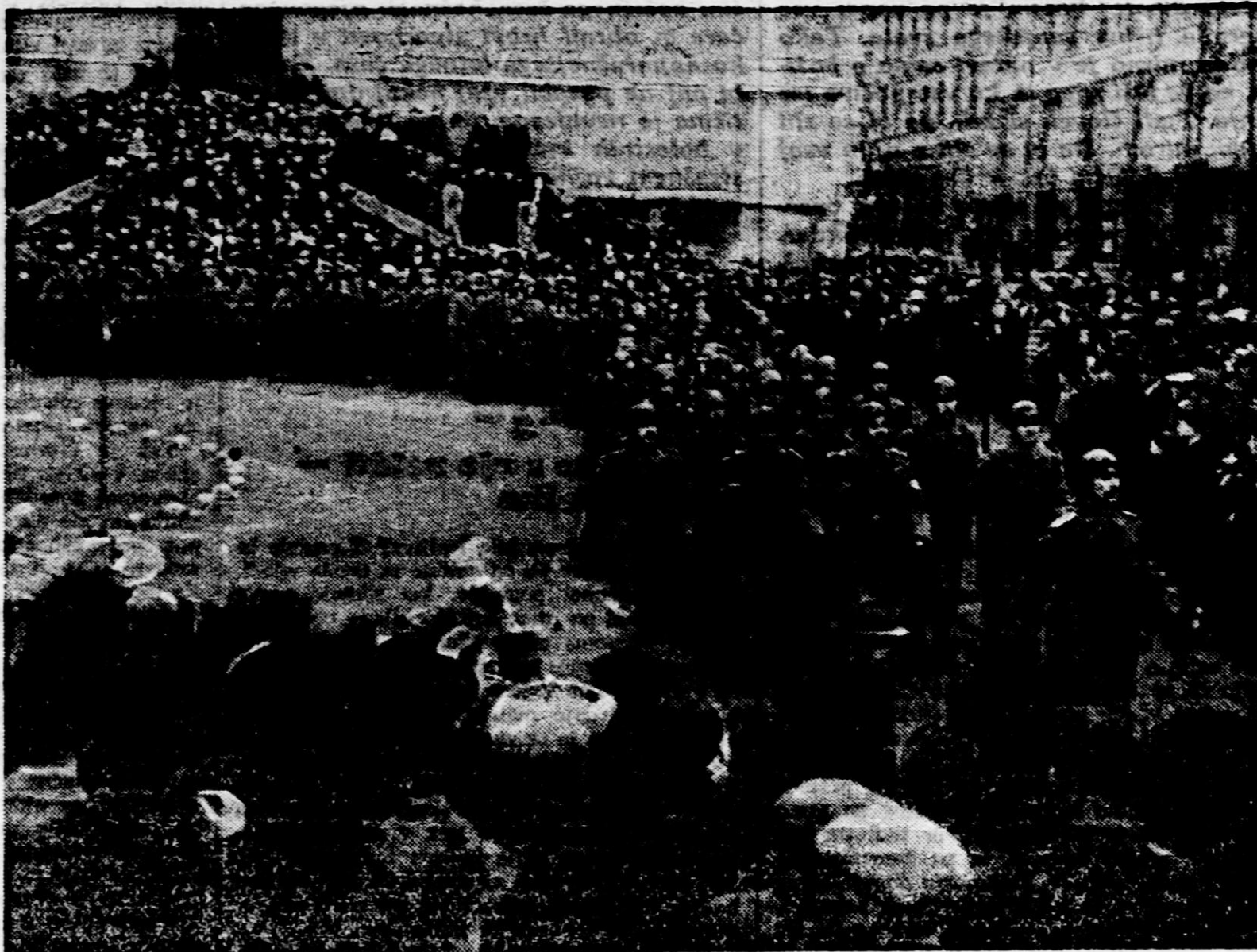
Zimska pomoč je zadeva nas vseh!

Uspeh Zimske pomoči bo merilo ne le za naš socialni čut, temveč tudi za našo narodno zavest. Vsak naj zato prispeva, kolikor si more utrgati!

Z nedeljskega zmagovitega pohoda domobrancev po Ljubljani

V nedeljski Stevici slovenskega Naroda in nato v »Jutru« smo podrobno poročali o mogočnem domobranskem pohodu skozi Ljubljano preteklo nedeljo. Impozantni nastop domobranskih oddelkov je pokazal veliki napredek domobranstva v kratkem času njegovega obstoja in resnično vojaški duh domobrancev. Naredili so najgloblji in najboljši vtis na vse javnost.

Ob tej priliki pa se je tudi jasno razodelo, kako zelo so se preobrazili Ljubljana. Po ulicah so se zbirale povsod goste množice prebivalstva, ki so s veseljem, zadovoljenjem in zaupanjem gledale strunne domobranske kolone ter jim navdušeno vzklikale. Velike množice so se zbirale zlasti na Marijinem trgu, kjer so dosegle manifestacije svoj višek. Naša slika kaže pohod domobrancev preko tega trga.

Komunistične „svobodne volitve“

Žalostne komedije po dolenskih krajih — V OF ima edino besedo komunistična partija — Svojevrstni „narodni odposlanci“

Komunistična propaganda je z velikim tam-tamom kričala doma in po svetu, kako so si »narodi« Jugoslavije svobodno izvolili svoje narodne zastopce. Tako da je bilo tudi v Sloveniji, kjer so potem »izvolili« narodni zastopnik« odobrili vse delo komunistične OF, ji izrekli zaupnico in zahvalo ter ji dali pooblastilo, da nadaljuje svoje početje. Pošteno Slovenci, ki imajo hvala Bogu ogromno večino med slovenskim narodom, odločno odklanjajo to sramotno potvarjanje in mistifikacijo narodne volje. S komunistično morilsko družbo nimajo in ne bodo imeli ničesar skupnega. Kakšne pa so bile te »svobodne volitve« v naših krajih, o tem vam lahko pove še nečisto človek, ki so se morali sami udeležiti »volitev«, bodisi kot prisilni mobiliziranci ali pa kot prebivalci krajev, ki so bili strahovan po komunističnih tolovajih.

Namena komedije

Ko so komunistična krkela s pomočjo bado-
ljevec zasedla dele Dolenske in Notranjske, so komunisti poleg mnogih drugih žalostnih komedij res ponekod uprizarjali tudi »volitve« za občinske uprave in potem tudi za »narodno zastopstvo«. Delali so to deloma zato, da bi natrosili pesek v oči domačemu prebivalstvu, deloma pa zato, da bi se na zunaj goljufivo predstavili kot pooblaščenici ljudske volje. V Sloveniji se jim je z volitvami še prav poseben mudilo, ker so vedeli, da so dnevi njihove strahovlade šteti in da kmalu ne bodo mogli več močniti, da bi se šli volitve. Uprizarjali so volitve komedije v svojih oboroženih krkelah, a tudi po nekaterih občinah in vaseh. Po soglasnem pričevanju mnogih nepro-
stovoljnih volilcev je sedaj pred nami že jani in točna slika, kakšne so bile njihove »volitve«.

Vse samo „partija“

Volitve je vodila izključno komunistična partija. Vsa propaganda je bila v njenih rokah in samo ona je smela izdajati volilne letake in letake. Volilni funkcionarji so bili izključno komunistični politični komisarji in drugi stoočstnostno zanesljivi partijski. Nobena druga skupina, noben posameznik, ki so se bili pridružili OF, niso imeli pri tem nikake besede in se niso smeli prav nič vmešavati v volilni postopek. Bilo je prav tako kakor pri denarju, kjer so razne skupine in razni simpatizerji OF pač dobili za to, da denar — nabran, ukraden ali oropan — preneso, razporejo z njim pa smejo samo organi komunistične partije.

Ko so uprizarili »volitve« v narodu zastopstvo, so najprej izšli ogromni lepki V njih

so pozivali Slovence, naj se udeležijo »prvih svobodnih volitev v zgodovini slovenskega naroda«. Volilno pravico da ima vsak državljan od 18. leta dalje, moški in ženske enako.

„Volitve“ v oboroženem krkdelu

Oborožene edince so volile zase. V nekem krkdelu, ki je bilo takrat nameščeno v Starem trgu pri Trebnjem, so dva dni poprej sporočili mostu, da bodo »svobodne volitve«. To je bila vsa priprava. Čez dva dni je dobilo mostovo povelje, da se morajo vsi do zadnjega zbrati in postrojiti pod nekim kozoleom. To se je tudi zgodilo. Čez nekaj minut se je pred vrstami pojavila skupina višjih komunističnih funkcionarjev. »Tovariši« brigadni politikomisar je stopil pred mostovo in spregovoril:

»Tovariši! Prišel je delegat iz divizije, da prisostvuje, ko boste izvolili svoje zastopnike v zbor narodnih odposlancev. Vi vsi veste, da so to prve popolnoma svobodne volitve, ki jih je kdaj doživel slovenski narod. Pozivam vas, da izberete ljudi, ki so v borbi že dokazali, kako ljubijo in si »slovenski narod!« S tem boste svojo državljansko dolžnost najbolje opravili. Slišal sem, da ste se že pomenili za kandidate.«

Tako je govoril »tovariši« brigadni komisar, nekaj Lofze Colarč od Sv. Križa pri Kostanjevici, menda že star komunist. Poklical je potem iz vrste tri »tovariše« ter jih predstavil mostu:

»To bodo vaši zastopniki. Ima kdo kaj proti?«

Srečo se je čez no postrojenih vrstah. Seveda se nihče ni odlašil, nihče ni črnil. In komisar je zadovoljno ugotovil:

»Ničel! S tem so volitve končane.«

Obrazil se je zopet k »volilcem« ter jim čestljal:

»Tovariši odposlanci, čest tam vam!«

„Ljudski zastopniki“

To je bil ves potek volitev. Med »izvoljenec« je bil eden, ki je bil videti še najbolj pameten, doma izven Ljubljanske pokraje; pr govoril, ki so potem krčile po krkdelu, je bil »civilni« hlapec, v komunističnih krkdelih je bil že podlugo leto. Drugemu se je poznalo, da ga rad preveč pije, o tretjem pa se je šušljalo, da je neki znani »likvator«, eden najokrutnejših med njimi. In to so bili »narodni odposlanci!«

Enako so »volili« tudi pri drugih oboroženih edincih. Povsod je nastopil politikomisar, ki je predstavil kandidate. Gorje mu kdor bi se

bil uprl njegovi izbiri. Ko je neki starejši prisilni mobiliziralec, dolenski kmet, pripomnil, da bi »svobodne volitve« morale biti prav za prav tajne, jo je takoj dobil pod nos: »Če s temi volitvami nisi zadovoljen, kažeš, da si izdajalec in zaslužil, da bi bil likvidiran!«

Tudi kandidati drugod niso bili dosti drugačni kakor pri edinci, ki smo o njej govorili zgoraj. »Volitve« so bile zato nekaj strašno smešnega in obenem strašno žalostnega za vse, ki so ohranili še kolikšak poštenja in razuma. V delo se je, da so se jih sramovali tudi mnogi, ki so bili že po celo leto ali še več v komunističnih oboroženih krkdelih. Bile so zanje kakor mrzel tuš.

Patrolje zbirajo „volilce“

Podoben so bile »volitve« tudi po mestih in vaseh. Vendar je bila tu precejšnja razlika. V oboroženih edinci so morali na »volitve« vsi do zadnjega in se nihče ni mogel izogniti, ker bi to pomenilo upor. Po mestih, trgih in vaseh so sicer tudi prišli na ljudi, da morajo iti »voliti«, toda ljudstvo je izvajalo pasivno resistenco. Povsod jih je prišlo zelo malo. Če jih je bilo le premo, pa so hitro poslali patrolje od hiše do hiše in ljudje s »volilci« skupaj. Tudi v Novem mestu samem so včili na enak način. Komunistični funkcionarji so predložili kandidate, ki so bili seveda vsi »oglasno izvoljeni«, polovica moških, polovica žensk.

Vse te »izvolitve« so naložili na vozila in jih odpeljali v Kočevje. Tam so jih zbrali v neki dvorani in jim dal sprejeti nekaj bedastih resolucij. Predsednik zborovanja je bil mlad študent iz Novega mesta. Na zborovanju so potem izvolili še plenum OF imena plenuma, ki so bila že objavljena v dnevnem časopisu in je vsakdo lahko v del, kakšno je to »narodno zastopstvo«. Tudi pri tem ni bilo nakega predlaganja. Vse je predložil zastopnik komunistične partije in odposlanci so lahko samo kimali. Vsaka opozicija je bila že vnaprej izključena, zato so tudi dali za odposlanca voliti take ljudi, kakor so, bili gori omenjeni trije. Po zaključnih »volitvah« so dobili zaupnico in po srečnem pooblastilu za še nadaljnje ubijanje Slovencev in uničevanje narodne premoženja, vse seveda soglasno sprejeto! — pa so jih spet poslali na njihove domove odnosno k njihovim krkdelom.

Takine torej so bile »svobodne volitve« pod komunisti na Dolenskem. In prav enako »svobodne« bi bile tudi vse volitve, če b kdaj; in kje res zavladali komunisti.

In res je potegnil iz žepa nek popisan list, na katerem je bila označena številka 10.000 lir. Ko sem ta list obrnil in ogledoval, je gospod »komisar« nekaj preudarjal, potem pa kakor slučajno pobozal svoj revolver in prišel na dan z drugačno barvo.

Strekovniško je določil, da je vreden pravič 4000 lir ter da mu potem takem dolgujem še »az 6000 lir, ker se glasi bon na 10.000 lir. Tu ni pomagal noben ugovor, nobeno dokazovanje, noben prošnja. Prvi, edini in zadnji argument gospoda »komisarja« je bil revolver, katerega je naperil v mene. Nič tuji ni zalogo dokazovanje, da nimam denarja, niti šest stotakov. Kamoli šest jurjevi! Dobil sem rok pol ure, da pripravim denar, sicer da mi bodo porobili še drugega prašiča, kravo in teleta.

Letal sem okrog sosedov in jih prosil, da mi pomagajo. Pa kako b, ko so sami reveži! Zbrali so ves denar, pa ga skupno z mojim ni bilo več ko za tisočak. Z njim sem poslal komisarja v »štabor«. Nobeno molekovanje, nobeno dokazovanje nše revščine ni pomagalo. Vzel je tisočak in še drugega prašiča!

Pa mislite, da so od teh dveh prašičev res kaj okusili tisti komunistični »bojevnik«, za katere je dejel komisar, da je me so namenjeno? Kaj še! V »štabor« brigade, kjer so bili komandanti, komisarji in šenske, so se na moj račun več dni nastili, drugi pa so dobili le ostanke.

Vidite, je zaključil kmet svoje pripovedovanje, tako so delali ti razbojnik z nami. Kakor sedaj slišim, ravnaajo ponekod še slabše. Zato ni čudno, da smo po kmetih vsi proti njim.

„Ekscelencia“ Federzoni

Verifikat, minister in menih

Hugo Wehinger podaja v graški »Tagesspost« zanimiv opis kariere bivšega italijanskega ministra Federzonija, ki je bil eden glavnih stebrov badoljevske klike in ki so ga nedavno zajeli, ko je skušal pobegniti. Med drugim piše: Ze dolgo se poslušali italijanskega radija niso toliko nasmajali kakor zdaj, ko je rimski radio objavil čudovite okoliščine aretacije Luigija Federzonija. Preobleden v menihi so je ta prilagodljiv politični komediant nekaj časa skrival in našel gostoljubje v nekem samostanu, toda naposled so ga vendarle spoznali in prijeli.

Kdo je Luigi Federzoni? Če bi bili pred 35 leti, ko je Federzoni že igral nekatere manjše vloge na rimski politični pozornici, vprašali kakoga Rimljana po tem imenu, bi bržkone težko dobili zaželjeno pojasnilo. Luigi Federzoni je prišel svojo politično kariero namreč že takoj v začetku s goljufijo. Premikal je 14 črk svojega imena in pri tem tako dolgo, da je sestavil visoko doneč plemiški naslov in se iz Luigija Federzonija spremenil v Giulio De Frenzi. Pod tem imenom je Luigi Federzoni stopil na deske političnega teatra. Da pa bi zgolj s plačo urednika »Giornale d'Italia« lahko kril vse svoje visoko leteče zahteve, to je bilo za mladega častihlepnega junaka seveda docela neizvedljivo.

Takrat — bilo je leta 1911. — se je napotil za svoj list kot poročevalec v Tripolis. To malo afriško mestce, čegar prebivalstvo so tvorili v glavnem Berberi, Arabci, mešanec Evropejcev in Židje, je bilo takrat še turško. Toda rimska banka »Banca di Roma«, ki posluje v glavnem s kapitalom visokih cerkvenih krogov, je imela tamkaj ostanek Sarto precej posestev, ki pa se niso izplačala. Zato so že dolgo iskali primerne glavo, ki bi za dobro plačo spravil stvar v red in dvignil donosnost teh posestev. Izbra finančnikov »Banke di Roma« je zadel Giulio De Frenzi, ki je posvetil tej zadevi svojo pozornost in dvignil v svojem listu tak krik in vik proti Turčiji, da je prišli Italijanski vlado napovedati Turčiji vojno, ki je naposled dovela do zasedbe Tripolisa. Na ta način se je vrednost afriških posestev »Banke di Roma« silno dvignila, poleg tega pa si je tudi Luigi Federzoni pošteno nabasal svoj poprj prazno listino. Tako si je Luigi Federzoni ustvaril temelj za svojo kariero in sedaj za tega podjetnega politikanta ni bilo več nobene ovire. Zato je tudi zavrgel svoj plemiški naslov in se zopet pojavil pod svojim pravim, po svojih očeh podedovanim imenom.

Kaj je bilo pa sedaj bolj naravno kakor to, da je Federzoni osnovl stranke — seveda nacionalno — in svoj list — »Idaea Nazionale«. Kmalu nato se je dal izvoliti v poslansko zbornico in se povzpelo do voditelja kraljeve stranke ter postal vsemogočem mož Rima. Okolje, v katerem se je počutil najbolj srečnega in zadovoljnega, je bila družba veržnikov in veleobčikarjev. Ko pa je Italijo po prvi svetovni vojni ogrozil rdeči teror, Federzoni seveda ni imel korajža, da bi pričel borbo proti temu pojavu in je prepuštil Mussoliniju, da je vzpostavil v državi zopet red in mir. Ko je bilo to že izvršeno, se je seveda zopet pojavil Luigi Federzoni in se delal, kakor da bi bil on tisti, ki je rešil kraljevino pred komunistično poplavo in obvaroval tudi papeža. Postal je notranji in kolonialni minister, predsednik senata, predsednik Italijanske akademije, notar krone in kdo ve kaj še vse. Njegov vpliv je še znatno narasel, ko se mu je posrečilo spraviti pod svojo oblast vodilni časopis Italije »Nuova Antologia«. Na ta način mu je bilo kaj lahko mogoče s svojim »široko razpredenim vplivom« zavirati in preprečiti marsikak ukrep fašistične vlade, predvsem pa rešitev židovskega vprašanja.

Docela naravno je, da je bil Federzoni ena glavnih gonilnih sil v protifašističnem taboru, podjeten pri razdiranju in nesposoben za vsako obnovo, razen sedyda pri polnjenju lastnega žepa. Docela v skladu z vsem svojim značajem je v trenutku, ko je Mussolini znova prevzel vajo vlade v svoje roke, obelbel meniško kuto in iskal zatočišče v samostanu. Toda zasluženi usodi ni ušel. To, kar ga čaka sedaj, bo učinkovalo še hitreje kakor pa ricanovo olje...

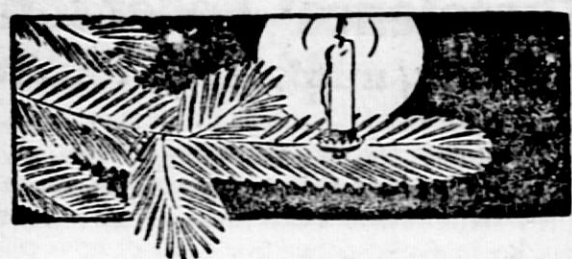
Razglednik Jutra

je že izšel. Dobite ga v upravi »Jutra« in v vseh knjigarnah.

Najstarejši denar

V najstarejših egiptskih tekstih, namreč iz piramidske dobe nahajamo kot vrednotilno enoto »set«, po kateri je znašal zaslužek dva seta. Po matematičnem papirusu Rhinda je zaloga enaka teta, zlate 12 srebrna 6 svinca 3 sete. Weill je v Revue de l'Egypte ancienne II, spoznal v šetu nekakšno »unité de complex«, ki je baje teoretična. Sottas in Chassinat sta prva skovala naziv »shait-monnaie«. Chassinat pri tem domneva, da je set izpočetka pomenil mendenico, kasneje enolično množino kovine. Vse namreč kaže, da je beseda v stari in srednji državi preoblikovala določeno, zmeraj enako in vobče uporabljivo vrednotilo. Vsekakor ima marsikaj zase Weillov nazor, da set predčuje pol zlatega obroča, ki nam je znan iz mnogih uteži stare države. Uteži sestav zlatega obroča gine bolj in bolj izza nove države, tudi set se redi. Umikata se sistemu kite - de ben, znanecemu z mezoopotamskim utežnim sistemom, ki morda poteka iz egiptsko-feniškega okrožja. Posebno pomembnost pa daje šetu enoti to, da se jamči njegova polna vrednost s pečatom. Ako je stvar taka je to v primeru za pojav, pogosten v egiptski omilici: obetavni pridetek z garantiranim vrednotilo, torej s pristnim denarjem je običaj in se nadomestil z menjalnim metodami, običajnimi pri manj iznajdljivih, a tem podjetnejših sosedih, dolder se niso iz grškega območja v zadnjem stoletju pred Aleksandrom uvedli pravi penzi. Pomislimo na zgodovino abecede: že v 4. tisočletju »v« Egiptu našli nje osnovno misel za egiptsko pa se je dosledno porabila stropov po ovinku preko feniške ter iz nje izvedene grške pisave v krščanskem času v koptovski abjadi. To vprašanje sta obdelala Schäfer in Sethe.

Zaključimo mora biti opremljeno z lučjo, vodo in peskom, klopno, lopato, krampom, lomilko, suhim stranščem, nosilnic in z omrežjem za prvo pomoč.

Božič

Ko govorimo o božiču, navadno mislimo na božični čas, ki združuje v sebi mnogo več kakor le božične praznike. O božiču prevzame ljudi posebno občutje, čeprav se božičnih praznikov niti dobro ne zavedajo. Menda se kaže tudi v tem, da je človek kljub vsemu precej tesno zvezan z naravo. Človek živi v letnih časi in najbrž doživlja tudi fiziološko notranje pomlad in zimo, poletje in jesen. Človek živi z dobami, ki oblikujejo njegovo miselnost in čustvenost. Toda v človeku je vendar še nekaj močnejšega, globljega ter prvinskega, nekaj, kar je oblikovalo njegovo notranjost, osnove njegovega duševnega življenja v dolgih dobah. Močnejši od dobe je torej letni čas; močnejši od vojne same na sebi je božični čas. Človek ne more zatajiti v sebi, kar je zapisano v njegovi notranjosti tako globoko, podedovano ter razvito v dolgih dobah duševnega življenja.

Božični čas se začne v najmračnejši letni dobi, ko si jutranji in večerni mrak skoraj podajata roke. Noč se prelijeva v noč. Zdi se, da ima vsa stvarnost nadih sanjskih prividov; svetloba je tako mehka, da usniva duha in da za njo sluti neki sanjski svet. Prav v tem je pa nepremagljiv čas, ki se mu predaja in ki ga poznamo pod imenom »božična poezija«.

Na krilih te poezije prihajajo sanjske slutnje davnine, o življenju naših prednikov, ki so živeli še mnogo bolj tesno z naravo; bili so v resnici otroci narave ali njeno poslušno glasbilo, ki je spomladi zelo mogočno hvalnico razdostni življenjskim silam, ob začetku zime so se pa oglasile najtišje strune, ki so zazvenele sanjsko otožno. Mrak je razprostrl svoja krila nad dušo preprostega človeka. Ta mrak je bil poln skrivnosti, sovraženih sil, pa tudi dobrih duhov. Sovražne sile so bile posebej nevarne v zimi in mrazu. Skrivale so se za ledom in snegom. Sneg pa je bil s svojo belino nasprotje mraka; sneg ni bil le sovražnik, temveč tudi dober prijatelj. Varoval je človeka kot odeja v njegovem zavetišču. Ko pa je posijalo zimsko sonce, se je zdelo, da je sneg gorel v vsem svojem žaru; zalesketal se je v mavričnih barvah, kakor da se je v njem ujetlo vse sonce. V tej lepoti je bilo nekaj tako presunljivo, da so se v človeku zganila čustva, ki so bila le še slutnja nečesa lepšega in višjega nad njim. Oči so iskale sonce kot vir toplote in lepote, pogled se je dvignil iz mračnih zimskih brlogov. Zdelo se je, da mrak ne skriva več nič sovražnega. Mraku sledi že sonce in razkošno razpisava ves svoj blisk, ki tako boža, ko se razlije po telesu, in ki tako sijaje, ko preplavi čisto sneženo ploskev.

Človek je bil tedaj otrok narave in narava je bila skopa pozimi; bila je neprijazna mačeha, ki daje košček kruha le z ledeno roko in le, če si ga zasluži z največjim naporom. Človek se je zavedal, da mrak, mraz in sneg pomenijo težji življenjski boj; da je pozimi v snežnih zametih težji lov ter da je ribolov večkrat nemogoč. Preskrbeti si je treba primerne zaloge živil; zavarovati se mora pred napadi divjih zverí; bati se je treba snežnih plazov, zametov, viharjev. V zimskem mraku preži nešteto nevarnosti. Človek se jim je upiral z ognjem. Ogenj je bil njegov največji zaščitnik — ne le pred mrakom, temveč tudi pred zvermi. Na ognju se je odtajala zamrznjena hrana, da je bila zopet užitna. Ob ognju so bile gostije po dobrem lovu in ob raznih slovesnih prilikah. Ogenj je pregnal mraz vsaj iz neposredne bližine človeka; bil je dar neba kakor ujeti sončni žarki, ki jih je človek vpregel sebi v službo. Toda ogenj vendar ni mogel pregnati zime in včasih ne niti besnih, lačnih zverí.

Človek je v zavetju ob ognju ter ob godbi tulečega viharja sanjal o soncu. In vihar je utihnil, mrak se je začel redčiti, zableščal je sneg v poplavi najčistejšega ognja neba. Nebo je bilo v svoji sinjini pričo bleščeče beline snega še tem lepše, še tem radostnejše. Vedrina neba je bila hkrati vedrina sonca. Za prihajajočim soncem so bili dnevi zmagovalne življenjske obnavljanje: se sile; sonce je že prinašalo pomladanske slutnje.

Nekaj je spreletelo veje gozdnega drevja; združilo so se in zaseleli se usipajoči se sneg. Veje so se sprožile, kakor da so se iztegnile soncu naproti.

Zdelo se je tudi, da je močnejše zadalo po smrečju, kakor da je drevje začelo dihati. Potem je pa zopet vse zagrnila tišina sanjskega sveta. Tako tiho in mirno je v naravi samo o božiču, ko že leži sneg in ko vse počiva ter sanja. Tudi človek si želi, da bi se zvil s tem mirom. Da bi se zvil z njim vsaj s srcem! Božični čas je čas mira.

Četudi bi srce ne imelo nobene besede, molčati vendar ne more nikdar. Molčati ne more, ko je tako polno bolečnega hrepenenja in željno božičnega

čara. Človek bi rad pozabil vse okrog sebe in se predal sanjskemu svetu, tišini božičnega časa, nežnosti njegovega čara in obrnil hrbet stvarnosti v mraku najmračnejšega letnega časa. Zakaj bi naj ne pozabil vsaj nekaj dni, da je tišina je navidezna, da se svet preraja v bolečnih krčih, grozi, trpljenje in strašnem vojnem hrupu. V človeškem srcu je zapisano, čeprav se tako skrito: Mir ljudem na zemlji! Ljubezen je nad vsem — nad trpljenjem in smrtjo!

Božično zelenje

Vsak praznik ima svojo rastlino, ki se z njo nakliti — Božično drevesce in ptičji lim

Skoraj vsak večji praznik ima svojo rastlino, ki se z njo nakliti.

Cvetna nedelja ima oljko in na butarah bršljan in resje. Velika noč vrbove mačice in zvonce, o binkošti zataknjejo za okna jesenove veje; o Rešnjem telesu gledajo brez procesijo in se postavljajo smrekovi mlaji, oviti z lipovimi vencí; znamenja so okrašena z vsemi poljskimi rožami, ki so dobre za odganjanje toče in strele in tudi za vse bolečine: o kresu, ko je vse v cvetju, pa kraljuje praprot s svojimi tajnimi močmi. Božič ima pa samo goli panj, ki je bil v starini in tudi pri nas v navadi srbski badnjak in pa žametasto se spreminjajoči mah. V Prekmurju objeje stene sobe s smrekovimi in jelovimi vejami. Šele zadnja leta se je pojavila pri nas tudi omela, za sedaj sicer samo kot dekoracija izložbenih oken in zavrtkov z darili. Joj, če bi naše za vse tuje novotarje vnete damice vedele, da se elegantnih velkomostnih »M. Stelzweige« drži prozaični slovenski tičji lim, pa bi zimzelene posrebrene in pozlačene propelerjem podobne vejice izgubile vsč poezijo in kredit. Nič drugega ni ta božična moda kakor vejica onih tudi pozimi zelenih ščopov na golih vejah tivoljskih hrastov in drugih dreves.

Da, prav navadna omela je to, ki jo je došli in preveč po večini naših gozdom, vendar pa so tudi celi okrajali brez nje. Ljudstvo omelo večinoma pozna pod imenom »tičji lim«, ker se z njim belili ali rumenkastih jagod kuhali, ki z njim tičarji mažejo limanice. Ljubljanski tičarji so svoje čase posijali cele ekspedicije v turške gozdove obirati jagode da so jih doma kuhali z lanenim oljem potem pa to lepljivo snov prali na Gradaščici da so jo očistili omelnega semena in jagodnih lučnic. To pranje pa je velika umetnost in tičar mora biti izkušen, da mu lim ne splava v Ljubljano.

Omela napravi jo po vejah dreva do en metra široke okrogle grme, ki so leto in dan zeleni. Deblo je prav kratko in debelo, ker je razdeljeno na polno kolencastih vejic, ki se ob vsakem kolencu zopet vilicasto dele v dve tanjši vejici. Te so rjavkasto-zelene in poženo jeseni na vrhu male zelenkasto-rumene cvetove. Žuželke prenašajo cvetni prah s cveta na cvet ter ga opraše. Prah pa je čez zimo v cvetu samo varno shranjen in ga oplodi šele spomladaj, jagode pa dozore šele v novembru in decembru, tako da traja doba od cveta do semena čez eno leto. Pomislmo, kako naglo so zrele navadne rdeče jagode, razno grozdčije ali češnje! Pa tudi še drugače je omela zanimiva.

Prej so delili omelo na mnogo vrst, sedaj pa ločijo botaniki samo še omelo na listnatem drevju, jelovo in borovo omelo, a te razlike v obliki jagod so tako mačenkostne, da jih poznajo le strokovnjaki. Leži se pa tem bolj po svojih stanodajalcih, ker se nikakor ne marajo seliti k drugemu gospodarstvu. Prva vrsta se prime topole, bukvje, gabra, lipe, javorja, kostanja in drugih listnatih gozdnih dreves, le na hrast ne mara, zato na zajde tudi v vrtove in se naseli raje na jablanah, kakor na hrastkah, pa tudi na češnjah in češnjah. Če ne na drugega prostora, se seme zaje tudi v svojo starejšo sestro.

Jelova omela je naseljena po jelkah in kakor ne gre na listovce in borovce, borova omela az rumenimi jagodami ne mara pa listovce in jelke, silno redko jo je najti na smreki in se drži le raznih borovcev.

Za grah velike bolj ali manj okrogle ali podolgovate bele ali rumenkaste jagode imajo v sluzastem lepljivem mesu po eno ali dvoje zrn, ki jih zlasti rade obirajo brinovke in drugi drozgi. Te ptice in tudi kune ki jedo jagode, raznese cele jagode po drevju, še več pa seme na žolodcu. Ali kaj bi bilo s semenom in

Če se torej hočemo omelo iznebiti, moramo odžagati vejo, ki na njej raste. To je glavna škoda, ki jo omela dela, ker sicer črpa iz drevesa le vodo in sol, drugo hrano si pa pripravlja iz zraka ter je le napol parazit, ki napravi mnogo manj škode kakor se splošno misli. Ker ponekod z omelom krmijo koze, ovce in celo govedo in se z njo hranijo tudi srnjaki in zajci, ker je zelo krhka in jo zato sneg in veter mnogo pomeneča na tla, je celo koristna.

Sicer se pa n'ne nadlegi ni treba bati, ker jo bo uničil božič, kakor jo je moda že iztrebila po mnogih severnih krajih.

Omela je namreč igrala že v prastarih časih veliko vlogo v verstvu Tolmač kliskov pravijo, da je bila zlata čarobna palica Eneje, ki mu je odprla pot v podzemlje, le vedno zelena omelina vejica. Slep nordijski bog zime Hödur je usmrtil sončnega boga Balderja z vejico omela kot s sulco. Plinji pripoveduje, da so gruidi, svečniki starih Galcev in Britancev, zelo castili omelo s hrasta. Še danes verujejo severni narodi, da omela odganja zle duhove in zato si se dandanes ne moremo misliti Angleža o božiču brez omela, ki vis od stropa ali nad vrati. Ker so jo doma že zelo iztrebili, so šle v prejšnjih časih pred bož dom iz Bretagne na Francoskem, kjer je je sploh zelo mnogo, polne ladje omela v Angijo. V Franciji hodijo otroci s šop omela od hiše do hiše čestitati novo leto. Ta navada se je prenesla v Nemčijo zlasti zaradi njene lepote, ornamentalne oblike. Velika mesta jo porabijo toliko, da so jo na pr. v Sleswig-Holštajnu že popolnoma iztrebili. Ker radi posnemamo vse tuje, tudi pri nas vedno bolj izpodirava smrekovo vejico z božičnih zavrtkov.

Omeli pripisuje ljudstvo zdravilno moč proti omotici in padavici, da jo je še vedno dobiti po konservativnih lekarnah. Nu, pri nas jo na rabijo najbolj tičarji za tičji lim. Ker so iz njenih jagod tudi že stari Grki in Rimljani kuhali tičji lim, da so lovili okusne brinovke, so skovali še vedno živi pregovor: turdus ipse sibi cacat malum Da, da kar za nos nai se prime, kdor se ujame na limanice — pod božičnim drevcem.

Novo knjige na božičnem trgu

Dobra knjiga

nadaljuje s svojim hvaljevalnim, koristnim kulturnim publikacijskim delom. Doslej je izdala 14 romanov. Komaj smo z zanimanjem in užitkom prebrali »Mornarja na konju«, že je napovedano izstie domacega izvirnega romana pod naslovom »Rina«. Roman je napisal Marij Skalan. V žarišču zanimivega, napetega dogajanja je lik sodobne ženske. Ljubitelji dobrega čtiva, zlasti izvirnih knjižnih del, bodo topot še prav posebno prijetno presenečenje. Roman »Rina« je med najboljšimi, kar se jih je pojavilo v zadnjem desetletju na našem knjižnem trgu.

Najboljša knjiga s police za male

Knjigarna Tiskovne zadruge je izdala za letošnjega Miklavža in Božič kot šest zvezek zbirke Police za male. Denla Gorinška mladnske pesmi »Zlata t'čka« z zelo obilnimi in prav posrečenimi ilustracijami Milka Bambiča. Delo, ki presega že po grafični opremi in izvedbi svoje prednice, zavzema tudi po strogo literarni vrednosti med njimi prvo mesto.

Slovensko mladinsko pesništvo ima že razmeroma staro tradicijo, tako v narodni kakor v umetni pesmi, zelo močan kvantitativni prirastek pa je dobilo posebno v zadnjih petindvajsetih letih. Toda kvaliteta, žal ni naraščala v sorazmerju s kvantiteto. Krivda za to je zlasti pred vsem v krivi domnevi, da je mladina, in še zlasti otroci, laže napisati pesem kakor odraslemu človeku. Tako so se lotevali »pesnenja« za otroke v največ primerih pesniki, ki se sicer niso mogli uveljaviti v naši poeziji. V kolikor so se posvečali tej fito-zami, zvesti tudi res priznani pesniki, jim je

pa zelo čestito manjkal poglaviti pogoj: sposobnost živeti se v otrokovo duševnost. Tako je preplaval naš knjižni trg na eni strani val pesmi za otroke, ki jim manjka vsaka resnična vrednost in so večinoma le prazno igračkino z besedami, na drugi strani pa takih, ki jim neke vrednosti sicer ne manjka, so pa napačne prej za otročje odrasle kakor za mladostnike in otroke. Precejšen del skrivde za to pa zadeva tudi našo kritiko, ki je sprva mladinsko pesništvo podcenjevala in obravnavala na robu z nekaj frazami, potem pa uporabljala do skrajnosti obrazljeno in že skoraj smešno formulo primerjanja vsake mladinske pesniške zbirke z Zupancčevim »Cicibanom«. Skoraj vsaka taka ocena se je zaključila s frazo: »Zupancčič je bil o ostal prvi.« To pa, kadar je ležala pred ocenjevalcem zbirka zelo povprečne ali celo ničvredne produkcije, kakor tudi, kadar je bilo treba oceniti zares kvaliteto delo, ki morda ni dosegalo Zupancčiča, a je po svoji formali in vsebinski vrednosti vendarle daleč presegalo povprečnost.

Kdor se je pa zares in z ljubeznijo poglobil v naše mladinsko pesništvo, vé, da je Zupancčič na tem področju naš klasič, kakor je Prešeren v ostalih poeziji, da jih pa imamo poleg njega tudi še nekaj, ki so vsaj s svojim najboljšim visoko kvalitativni mladnski pesniki, ki ne pišejo pesmi ne zaradi honorar-

Uspeh Zimske pomoči bo merilo ne le za naš socialni čut, temveč tudi za našo narodno zavest. Vsak naj zato prispeva, kolikor si more utrgati!

jev, ne zaradi zvoncekljanja s praznim besedam, ne zaradi »slave«, temveč iz čiste notranje potrebe, iz sposobnosti, sodozvljanja otrokovega miselnega in čustvenega sveta in tudi iz zavesti visoke odgovornosti.

Med te naše redke mladinske pesnike spada v prvi vrsti tudi Danilo »Gorinšek«, mladinski pesnik, ki je izdal doslej že pet zbirki in brez števila posameznih pesmi po mesečnikih in mladinskih prilogah dnevnikov. Zelo mnogo teh njegovih pesmi je prešlo v šolska berila, a lepo število so jih naši skladatelji tudi uglasbili in se prepevajo povsod, kjer živi naša govorica. Gorinšek ima kot mladinski pesnik vse potrebne pogoje: živi z otrokom in njegovim svetom, je z njim resen ali šaliv, kakor je pač potrebno, ni ne nameren didaktični otroški dovtipnost; odmaknjen razmišljevalec in obvlada tudi formo, da je njegova mladinska poezija lahkonotno preprosta, čeprav vsestransko polna.

Tak je Gorinšek tudi v svoji najnovejši zbirki, v »Zlata t'čka«, v kateri je dosegel svoj nedvomni dosežek: vseh 46 pesmi v zbirki seveda niso vse enake mojstrovine, toda pod povprečnostjo ni skoraj nobena, so pa med njimi tudi take, ki bodo nedvomno presle med najboljšimi, kar imamo Slovenci na tem področju. So to predvsem otrokom namenjene pesmi, take, ki govorijo našemu najmlajšemu naraščanju, ki se ne zahaja v šolo ali pa se uči šole zlogovati. Vendar jih je tudi nekaj za že odraslejša. Pa tudi v njih ni niti »starčevska ha niti filozofski« modrovanj: vse govore preprosto iz srca v srce. Otroška čustvenost, sončna vedrina, vera v lepoto in dobroto, to so njihove poglavite odlike. Zato pa, kdor hoče podariti svojemu otroku res kvaliteto knjigo, naj mu izbere Gorinškovo »Zlato t'čko«.

Zbirko je opremil Milko Bambič s prav tako presrečnimi risbami, polnimi mikavnosti za otroka in vse kot ilustrativnimi. Naj bi tudi nadaljnje edicije Police za male ostale na tej vsebinski in grafični višini! M. S.

Decembrska »Dobra knjiga«

bo izšla prihodnje dni in bo prinesla izvirni slovenski roman Marija Skalan

RINA

Obširni in zanimivi roman obravnava razgledano življenje moderne ženske. Prepričani smo, da bo ustregel vsem čitateljem, posebno pa še onim, ki so si dolgo želeli domaćega čtiva.

Knjigo dobite po znižani ceni, če se še ta teden prijavite v upravi »Jutra« kot naročnik na romane »Dobre knjige«.

»Svetova zbirka«

Kot 3. zvezek poljudne znanstvene knjižnice »Sveta« je izšlo v slovenskem prevodu (poslovenil Amiens) znamenito Carnegievovo delo »Kako si pridobiš prijatelje«. Ob tehtnih dognanjih, ki jih vsebuje delo, lahko razberemo temeljito, duševno poznanje človeka. V tem pogledu ga lahko smatramo kot dragocen priročnik na naši življenjski poti. V Carnegievih ugotovitvah je bistveno zajet problem samozgijotve. Mnogo, mnogo se lahko učimo iz koristnega, svetovno znanega dela. Zbirka »Sveta« je izdala nato dr. F. Kotnikove tehtno, strokovnjaško sestavljene »Starosvetnosti«, kot peti zvezek pa poučno delo »S premočom in kovinami po svetu in zgodovini«, ki ga je spretno priredil po Semjonovu inž. Boris Černigoi. Uvodnemu »Kaj« sledijo dragocena poglavja o črnem diamantu, železnem orjaku, jekleni dobi, bakru kot prvaku med starinami, kovinah, ki bi jih težko pogrešali, o kovinah, ki prinašajo srečo in nesrečo ter sklepno še o človeku in zakladih. Tisk zadnjih treh zvezkov se lepše bere in je toplotno priporočati, da ga bodo izdajatelji »Sveta«, ki tako presrečno združuje poljudni način prikaza z znanstvenimi dognanji na vseh področjih, obdržali v vseh svojih naslednjih napovedanih delih.

Vsakemu svoje

Lani ob Svečnici je Lobjnik, srednji kmet v neki hribovski vasi, najel novo dekle. Več kot ene ni potreboval. Dočim so se poprej deklet pogosto menjavale, ker niso bile za nobeno rabo, je imel tokrat res pravo srečo. Tako pridne in tako hitre deklet pri Lobjnikovih še niso imeli. Vse je bilo čisto in v najlepšem redu. Ko silo je bilo vselej ob pravem času na mizi in po kosilu je bila posoda tako rekoč kar mimogrede umita. Lobjnica, ki je bila bolj šibka in je najraje sivala in krpala, se kar ni mogla dovolj načuditi tej spretnosti nove deklet. Njej sami se ni bilo treba več brigati za nobeno reč. Vse je šlo kakor namazano.

In če so bili že ljudje tako zadovoljni z novo dekle, je bil z njo še prav posebno zadovoljen tudi domaći pes, pravi orjak svojega rodu. Tudi pes je bil novi deklet zelo privržen, dočim njenih prednic navadno ni maral.

Vsi bi bili prav zadovoljni, če bi bilo pri tem estalo. Toda žal je tudi spretno dekle zajela ljubezen in tega zadovoljnega sožitja pri Lobjnikovih je bilo konec. Ni še poteklo leto dni in nova deklet je odpovedala službo, ker se hoče omožiti.

V takem primeru seveda nič ne pomaga in nobeno priporočanje nič ne zaleže. Končno pa tudi ne bi bilo prav, če bi tako pridni ženski branili, da osreči moža in si ustvari svoje lastno gospodinjstvo. Lobjnikovim je bilo sicer strašansko žal za pridno dekle, toda naposled so se vdali v usodo.

Tako je napočil dan slovesa. Deklet je do zadnjega v redu in zvesto vršila svojo službo. Ereden se je odpravila, ji je Lobjnik izplačal njen zaslužek. Ker pa je bila zares ves čas tako pridna, tudi Lobjnica ni hotela biti umazana. Ko je deklet poslednjic pomila posodo, je stopila Lobjnica k njej v kuhinjo in ji stisnila v roko pet svetlih kovancev kot posebno nagrado.

Deklet se je ginjava zahvalila in si zadovoljno ogledovala svetle kovance. Sledilec plemenitemu nagibu je naposled vzela en kovanec in ga vrgla preu:

»Na tudi ti svoj delež, saj si mi vedno tako lepo polizal krožnike in mi s tem prihranil mnogo dela.«

In potem se je deklet zelo začudila, ko je nežna Lobjnica omedlela.

Božične noči

Zarele v to noč so zvezde prijame, ki vžgalo nebo jih je v sveti večer, poljane so spale pod snežno odejo, v naravi povsod je bil blaženi mir.

Ljubezen objela je srca človeška, Mesijo oznanjal vsak glas je zvonov in čustva skrivnostna, nežna in mila vabila iz daljave pod rodni so krov.

Ob jastih rdeča je lučka gorela, kadila razširjal se vonj je sladak, molitev iskrena je k nebu krpela, ko v cerkev je škripal pod nogi korak.

Zapeli v polnoč so božični zvonovi Zveličarja rojstvo v veseli spomin, je angelska pesem čez zemljo hitela, mir božji se blizal je k njej iz višin.

Kdaj ste ugasile zvezde božične, kam v dalje vsemirja vam pot je zašla? Pozdravljene, ki ste nekoč nam žarele, za vami ostala bolest je stid.

Mara Tavčarjeva

Na božični razstavi v Obersnelovi galeriji

je postavljena na ogled pestra zbirka del vidnejših domačih upodabljalcev in oblikovnih umetnikov

V Obersnelovi galeriji na Gosposvetski cesti je že seden dni odprta velika umetnostna razstava izbranih umetnin, ki so izzvale med našo umetnost ljubečo javnostjo upravnico pozornost. Razstava obsega nad 70 del, podob in kipov, ki so smotrno razporejeni v obeh zgornjih in v novo otvorenem spodnjem razstavnem prostoru. V spodnjem prostoru je razstavljenih 19 del. Pokojni mojster slovenskih upodabljalcev Rihard Jakopič je zastopan z olji: »Hilscas«, »Kozolec«, »Škofja Lokca«, »Selitev« in »Kamnitnik«; Matej Sternen z olji: »Rdečelaskac«, »Glava deklice«, »Vdova« in »Pokrjinac«; Fran Pavlovec »e tudi zastopan s štiri umetninami: »Mak«, »Savski most«, »Vrtince« in »Perica«; Maksim Gaspari s »Slovensko madono«, in »Pred uljnikom« ter Rihard Debenjak s »Cvetlicami«, »Poljskim cvetjem«, »Aktom« in »Perico«.

V obeh zgornjih prostorih je postavljeno na ogled nad 50 podob. Fran Pavlovec je zastopan s sedem mi podobami: »Makom«, »Motivom iz Stožice«, »Potonkamie«, »Na dvoršču«, »Zimo«, »Mlinom« in »Motvom z Ježec«. Fran Klementič je razstavljal štiri umetnine, in sicer: »Motiv v Vite 1« in »Motiv v Vite 2«, »Tihožitje« in »Kmetije«; Maksim Gaspari tri: »M za s skrivne«, »Deklico z zavijačko« in »Preroka Eli«; Saša Šantel je zastopan z »Izbo«; Stanko Pengov je postavil na ogled pet podob: »Tihožitje«, »Dalič«, »Tihožitje z grozdom«, »Cinije« in »Kapelnicarje«; France Tratnik tri: »G'avo deklice I« in »Glavo deklice II« ter »M galdenoe«; Rajko Slapernik »Kogled na Kamniške planine«, »Tihožitje«, »Podrožnik«, »Cvetlice« in »Fužine«; Maks Sedej »Gozdiček«, »Kopalke«, »Južnok«, »Madono«, »Akte«, »Na polje«, »Martulček« in »Voznik«; Miklavž Omerša »Anemone« in dve cvetlični tihožitji; Tine Gorjup »Iz okolice Ljubljane«, »Gozde« in dve cvetlični tihožitji; France Kogovšek »Tihožitje« in »Pokrajino« ter Zoran Mušič »Madono«, »Tihožitje«, »Sardelice« in »Vrtince«.

Akademski kipar Francšek Smerdu je razstavil nekaj plastik keramičar Srečko Kotar pa nekatere svoje izdelke.

Razstava je lep prikaz ustvarjalnih zmognosti posameznih umetnikov, čeprav so vsi zastopani le z malim številom svojih umetnin. Zanimiva je tudi primerjava posameznih del različnih umetnikov, njih različno gledanje in dojemanje istega motiva kakor tudi različno, a prav tako učinkovito podajanje.

Božna umetnostna razstava v Obersnelovi galeriji na Gosposvetski cesti št. 3 bo odprta do 24. t. m. vsak dan od 9. do 12. in od 15. do 18. Ogleda ne bi smeli nihče zamuditi.

Vodnikova družba

Vodnikova družba prosi vse one gg. poverjenike, ki še do danes niso priglasili svojih članov, naj pridejo še ta mesec po knjige za svoje člane. Pisarna je rezervirala za nje letošnje knjige. Prosimo, oglašite se čimprej!

Lepo, zabavno in koristno božično darilo so letošnje knjige Vodnikove družbe. Nobena slovenska hiša ne sme ostati brez njih. Oglašite se v pisarni Vodnikove družbe (Narodna tiskarna) ali v knjigarni Tiskovne zadruge, Šelenburgova ul. 3. ali v Učiteljski knjigarni, Franciškanska ul. 6, kjer knjige takoj dobite.

Misli

Če je možki v ženski družbi, pridejo trenutki, ko je takt že netaktnost.

Ženske, ki se rade zmeraj na ves glas smejejo, niso nevarne. Boj pa se tistih, ki se zmeraj smehljajo.

Ura ljubezenske sreče kaže samo sekunde.

Fisatelj misli, citatov in aforizmov so ljudje, ki bi radi odpravili vse prepade življenja z enim stavkom.

Ce se ženska zaroči, je njena prva m'sel: »Bog ve, ali je tudi mojim prijateljicam všeč?«

Madrina je čudna: napada trdnjave, ki so same od sebe rade odprle vrata. Denar je najpopolnejša stvar na svetu. Kar 'ma napak, so le napake njegovih zbiralcev.

Mož bi moral biti slep, ljubimec gluho-

než, če hoče moč večno živeti, mora imeti nekaj za kar bi rad umrl

Razglednik Jutra

je že izšel. Dobite ga v upravi »Jutra«

Matiju Zhópu.

„Ki spi v presgodnim gróbi...“

Za naše razmišljanje o Copovi smrti postajata zdaj zanimiva dva zapiska: prvi tiskan in objavljen, drugi zapisan in v priročnem listu prvi objavljen.

F. v. Hermannsthal je napisal v svoji opombi leta 1835, kajor smo brali, da je Cop podlegel za kapi; nasproti temu pa ima Copova podoba, ki se ni prila v javnost, le tisto besedilo, kakršno je z pisal bolnemu Korycku na pozivni list leta 1838. — torej celo tri in pol leta pozneje — sam dr. Frano Prešeren, da je prijatelj umrli.

Prav gotovo je Prešeren zelo zelo spravedal o potankosti zagone Copove smrti in si je bil posled sam le pravilo na čistem. Šporečila so se ohranila, ki je Cop klal na pomoč in mel obe roki visoko nad vodo proti Kastelcu; zato naj bi tu ne bilo govora o kapi, kvečjemu o kreu. Po tiskem spoznanju, da se Prešeren res ni mogel motiti, ko je izbral iz svojega srca za Kastelca plemenito besedico »prijatelj«.

Prešernova rana...

Za Prešerna so prišli žalostni dnevi in trudna noč. Predal se je popolnoma prijateljevemu spominu in prvi vzkril njegove bolesti je izšel v pesniški obliki v »Illyr. Blatt«-u št. 30 naslednje soboto po Fr. Hermannsthalovi pesmi.

V samotnih urah, v nočeh brez spanja je taval ob luninem svitu po Ljubljanskem polju in se mudil v bližini kraja, kjer je snival mrtvi prijatelj. V njegovi bližini je ustvarjal novo pesnitev, ki jo je potem obelodanil prihodnje leto za obeltnico Copove smrti. Bilo je to 9 mesecev po žalostnem dnevu. Opremil je jo z globokim prekrasnim posvetilom in v drobni knjižici je dal Slovincem veliko umetnino — »Kerst per Savizla«.

Napravil je za Copo še »Epitaf« — ne ni ga napravil, ustvarjal ga je, najlepši nagrobni precep mrtvemu prijatelju in učniku. Precep časa ga je koval, presnavjal, pilil, preden se je zabeleži v skristalizirani obliki na hladnem nagrobniku pri Sv. Krištofu. Precep zasnovan ravno o tej pesni-kovi stvaritvi je že znan; pokojni dr. Žigon mi je zaupal, da ima zaznamovanih kar šest inačic in da je druga zanimivejša od druge. Vse pa kažejo, kolikero truda si je dal, da pesnik, ki je iskal pravilnega izraza, s katerim bi opeval hvalečnost za one darove, ki jih je nudil njemu in nam učni Cop.

Končam ob tednu.

E. JUSTIN
slikar - grafik

KRAJNSKA ZHBELIZA

Bilo je v začetku poletja 1829. leta — točno za petdesetletnico, ko je izšel prvi almanah slovenske posvetne pesni »Krajska Zvezda« (Čevke) — ko se je pričela Mihi Kastelen, priročnem pesniku (Illyr. Blatt) in uradniku »Liceje«, zgodovinski lepa zamisel, (podprta mogoče še s trgovskega vidika), v željo in voljo do izdajanja slovenskega pesniškega glasila, ne kako po vzoru omenjenega prvega almanaha s starinskim naslovom: »Skupšnanje Krajske Pisaniz od Lepeh Umetnosti«, katere je izdal v Ljubljani duhovni mož Feliks Dev (1732—1786); med drugimi sta bila le-tim sodelavci očeta Marko Pohla in Valentin Vodnik. Izšlo so v treh snopičih v letih 1779—1781, vsako leto po en zvezdici, sleherni z nekoliko spremembami naslovom in naslovnim listom.

Svojo misel in željo je Kastelen zaupal krogu za slovensčino vnetih razumnikov, prvima med njimi Copu in Prešernu. Oba moža sta dala tej plemeniti zamoli namih trdno podlago. Prvi je dal vsa duša in voljo duha, drugi pa pesniško srce in marljivo delo. Tako je že v začetku naslednjega leta — 30. aprila 1830 — izšel prvi zvezdici z naslovom »Krajska Zhbzeliza«.

Ze ob tem tepem in pomembnem naslovu lahko sodimo, da je dal Kastelcvi zamislj zveneče in domače ime učenj, svetisko razgibani in razgledani mož. Matija Cop, Kar v čmo ga lahko, kako se nau je misel ustavljala, tipala in oklepala ob uspelem bakrorezu naslovnega lista »Zakonika« Akademije operosov iz leta 1701, katero je izdelal in se overovil Valvazorjev sodelovnik in njegov prvi mojster — Esar in bakrorezez And. Trost, Ta mična podoba strine gruba mesta ima v svojem alegoričnem grbu pogled na Valvazorjevo Ljubljano: v ospredju na levi strani pod vitko lipo stoji na leseni klopi starinsko pleten kranjski panj, iz njega pa hite čebulice na vse strani, da srkajo in oplajajo velike, kar nadnaravne cvetove — simbole duha, znanosti in umetnosti.

Pa Copova misel ni mirovala in je šla še dalje, zato je poudaril še line te nežne in plemenite živalice s poudarkom »Krajska«. Seveda je učenj mož vedel, da je izmed vseh čebulic na svetlo kranjska mati-ka najbolj plemenita, pridna in plodna. Ni sicer barvito pestr, kakor so njene sosedne sestrice, nasprotno, bolj skromna je, zato pa kar neverjetno marljiva. Tako je dal Cop z imenom »Krajska Zhbzeliza« svoj poudarek, ki dopolniti njen globlji pomen: plodu, rodovitnosti in obilo zajej-lemo zlahtnega sadu, prav po cvetkah, ki se bodo spoele na gredah slovenskega Parnasa.

Cop je bil res mogočen in nepremakljiv steber Kastelcvevemu podjetju in je to bilo prav za prav Copovo glasilo, v prvi vrsti namenjeno dragemu Prešernu. Kaj in koliko pa je Cop res pomenil za »Krajsko Čbelico«, da je lahko marljivo in redno ro-čila, se vidi dovolj jasno po tem, da je stvar takoj po njegovi smrti (1835), kljub droznanju samega Prešerna (ki je bil itak njen največji sodelovnik) zaspala, skoraj zamrla in ni potem na novo rojila še dolga, dolga leta ne — v taki obliki in obliki, v kakršni so izšle tiste »Zhbzelize« pod Copovim vodstvom (zvezki 1—4), pa spleh ne. Šele na koncu leta 1848 (23. decembra), torej po dolgih štirinajstih letih in pila dva meseca pred Prešernovo smrtjo je izšla z veliko muko 5. in s tem poslednja redna izdaja iz tega zlahtnega rodu. Da Copov trud ni bil zaman na ledini slovenskega pesniškega jezika in da je njegov rod res čutil duševno potrebo po takem zlahtnem glasilu, se vidi dovolj jasno po tem, da je prvi zvezdici za Copo, 9. avgusta 1834 doživel drugi natis.

Kakor je dal Cop kot velik knjigoljub poudarka svoji ljubezni za plemeniti slovenski tisk s Prešernovimi pesnitvami; Ga-zele (dva različna primerka) in Sonetnega venca (tri različna bibliofilska primerki); tako je dal še tem večji in lepši poudarek prav »Čbelici« v različni izbiri papirnih pol po njih velikosti in barvitosti.

Zato so zapiski Jožefa Blaznika, tiskarja na Bregu, v njegovi »Knjigi delac« (Arbete-luch) eno izmed najbolj zanimivih obravnav o roštvu in življenju »Krajske Zhbzelize«, prav v spoznavanju različno tiska-

nih knjigoljubnih primerkov. Seveda ti Blaznikovi zapiski pri navajanju bibliofilskih izvodov niso čisto točni, celo nepopolni so, pomanjkljivi. Sam vem prav za barvite primerke »Zhbzelize«, da obstajajo, ki pa po Blaznikovi »Knjigi« spleh niso zaznamovani. V kolikor se mi je do danes posrečilo ugotoviti raznolikost bibliofilskih izvodov v papirju in tisku, jih bom skušal na tem mestu kar najnatančneje zaznamovati po zapovrstnem redu.

Kastelcova »Krajska Zhbzeliza« je izšla v petih snopičih in sicer je izšel 1., 2., 3. in 4. zvezek v bohorščici, 5. pa v galiji. Zvezki 1., 2., 3. so izšli v ponatihu in sicer 1. in 2. zvezek v bohorščici, 3. spet v galiji. Da bo pa razdelitev teh Copovih bibliofilskih primerkov »Zhbzelize« kar najbolj jasno očitana in pravilno podana, naj navedem v glavnem poleg že ugotovljenih virov še svoje knjižne beležke. Zanimivi in redki tisk »Zhbzelize« v zapovrstnem redu so naslednji:

I. zvezek »Zhbzelize« je izšel 30. aprila 1830 v 600 izvodih običajne ljudske naklade na mlečno belem papirju.

II. zvezek je izšel 31. maja 1831 in sicer v 600 izvodih običajne naklade; 20 izvodov je izšlo posebej na »velin-papirju« (ta papir je boljši in trpežnejši, sivorumenkaste barve) kakovosti pa iste kakor papirna pola, na kateri je bil tiskan Prešernov »Kerst« 1836. 8 primerkov pa je tiskanih na izredno okusnem, nežno rožnatem papirju. Neoprezani izvod na »velinu« in rožnobarvenem papirju so znatno večji kakor običajni primerki.

III. zvezek je izšel 12. aprila 1832, leta v istem sortazmerju tiska kakor drugi zve-

zek; to je: 600 običajne, 20 na »velinu«, 8 na rožnatem papirju.

IV. zvezek je izšel 2. julija 1834. leta in sicer z letnico 1833. Naklade je bilo 1000 izvodov običajne, 48 primerkov pa na velinu (v tem je Blaznik vstet tudi 8 primerkov na rožno barvenem). Ta »Zhbzeliza« pa ima še eno redkost: izšla je v zelo majhni nakladi in sicer s pesnitvijo »Zesar in opata«, ki je tiskana poleg bohorščice še v metelčici (»kreveljica«). Celotno število primerkov te pesnitve v metelčici, ki je nastanjena v tretji polji na 39. strani, je bilo samo 100 izvodov. Natis v metelčici — vse kaže tako — se je izvršil na vseh treh papirnih primerkih in sicer na običajnem, na velinu in rožnobarvenem papirju. Seveda sta oba izvoda (tiskana v metelčici) na velinu ali rožnatem papirju še posebno velika redkost. Ta pesnitev naj bi bila nekakšna spominilna posebnost hudomušnih od-menov zmagoslavnega boja z metelčico, ki je igrala svojo kulturno vlogo prav v tistem letu, ko je »Zhbzeliza« pričela rojiti (1833), je pa izšla z zamudo, celo leto kasneje.

Po IV. rednem zvezdici »Zhbzelize« je izšel nato v ponatihu še I. »zvezek »Zhbzelize« 9. avgusta 1834. leta v 400 izvodih. Tu di tu je bil natis na velinu in rožnobarvenem papirju v razmerju 20 in 8. S tem je Cop na novo natisnjenu zvezku nadoknadil bibliofilski primerek, kar je pri prvi nakladi (1830) zamudil.

Kot posebnost zase naj omenim še one redke izvode II. zvezka (1831 I.), tiskane najbrže samo na velinu, ki so izšli radi cenzure in Kopitarjevega nerganja samo v desetih primerkih (seveda na skrivaj). Spoznamo jih po hudomušnem dvomnem verzu v »Novi pisariji«: »In shega je, kdor pride pred...«

Zatem je izšel II. zvezek, drugi natis, 16. aprila 1847 v 625 izvodih. Primerki te naklade so tiskani na precej slabšem papirju, ki je iste kakovosti kakor naklada III. zvezka, drugega natisa. Izšel je v 400 izvodih že po Prešernovi smrti, 12. majnika 1849. leta. In v enaki obliki in obliki izide še V. zvezek (čbelične redne izdaje), ki ima že tudi naslov v galiji in je izšel 23. decembra 1848 v 1000 izvodih. Ali so bili tu natisnjeni kakšni posebni tiski za knjigoljube, glede tega nimam vira in podlage; edino, kar mi da misliti, je pri II. zvezku »Čbelice« drugega natisa (1847 leta) število 600+25. Vseeno pa lahko domnim, zakaj Cop je bil že davno mrtve. Prešeren je imel polno drugih brž (financne!) — izšlo so takrat njegove »Poezije«, Kastelc je bil bolj trgovec in ni imel mnogo smisla za lepoto in estetsko obliko kakih posebnih knjižnih tiskov.

To bi bilo za nas glavni prijatelj Copovih zamisli o raznolikosti papirja Zhbzelice tiska. Nadaljnji bibliofilske podrobnosti o »Zhbzelizi« — kakor so: potankosti tiska papirja in razdelitev rožnobarvenih ovitkov prve in druge izdaje različnih snopičev — tu ne morem podrobneje opisovati. Naj le še pripomnim, da je večina izvodov, ki so mi služili za opazovanje in razčlenitev, ali iz zapuščine Copa ali Prešerna ali pa so bili po Mihi Kastelen darovani drugim osebam, ki so našle na teh primerkih tolikšno lepoto, da so jih z največjo pleteto ohranjemale pred zobom vlage in časa.

Nasa podoba naslovnega lista »Zhbzelize« je verno pomanjšani posnetek (tu prvič objavljen) iz sklopa dragocene zbirke zvezdcev. Tako poseduje drugi snopci na notranji strani naslovnega ovitka Prešernov svojerodni rokopi (recept zoper kolero, ki je tiste čase hudo razsajala v naši deželi, posebno tudi v Ljubljani). Druga dragocenost v tej zbirki pa je četrti snopč, ker ima na 58. strani Copov izvrstni popravek na strani 38 pa njegov pripis. Zbirka teh zvezdcev je prešla po Prešernu v Kastelcovo zapuščino, menjala je večkrat lastnike in kraj, nkar se je spet vrnila v svoje domovniško mesto — v Ljubljansko zasebno zbirko.

Iz spominov na staro Ljubljano:

iz omar, skrinj in raznih drugih kot čkov

Kako so se nekdanj oblačile lepe Ljubljankice

V stari Ljubljani so se ločili stanovi po obliki; premoženje ni bila vedno glavna stvar, nač na položaj družinskega gospodarja. Gospoda se je nosila po dunajski modi, gospe in gosposdine so se pokrvale razimi s klobuki, poleni s slamniki, žene in dekleta srednjih in nižjih slojev pa z rutami. Zvečine vs žensk in moški svet z otroci vred se je obnavl v vsake čevlje na trakove, pozneje na rumbe. Nižji čevlji niso bili tako posplošeni, kakor so dandanes.

»Stiflet« in »broneli«

Zelo razširjeni so bili tako imenovani »stiflet« s širokim trakom iz elastike ob strani, za naglo obuvanje pripravi, ker je noga kar zadržila vanje. Poleti je ženski svet obrazil lahke »stiflete« in šolne iz pocenega blaga, ki se je imenoval »broneli«. Te vrste čevlji so imeli kapice in obkitek ob straneh iz laka ali pološčenega platna. Deklice so imele »segrinaste« čevlje, ki so bili ob luknjah prešepani v čekav z zeleno, plavo ali rdečo nitje in spredaj obiti s podolgovato rumeno ploščico.

Nekdanja ženska moda

Ljubljankice so se vedno rade lepo oblačile. Posplošena in priljubljena je bila črna »tibetasta« obleka. Krilo je bilo široko, tudi v sedem pol ter podloženo s podlogo. Na spodnjem koncu krila je bila visoka, lepo nabrana »segrinca«, ob nusu na hrbtni strani je bilo nabrano v gube. Zapejalo se je krilo ob levi strani, na desni pa je bil vst žep. Jopice so bile spredaj gladke, z dolgo vrsto gumbov, ki so jih oblačile čez krilo. Ovrtnik je bil visok, okrašen na obrobu z belo-rumenimi koralami, enako tudi zapetosti. Pozimi so se okrajale s toplo veliko ruto z resami in jo nosile na vogle, pozneje rob na rob. Zmska ogrinjala ali »pjet« so bili raznih tuda mirnih barv, z rožami ali lisami. Prevladovala je svetlorjava, temnorjava ali siva barva, pa tudi črna je bila priljubljena. Pozimi so se pokrivala z volnenimi rutami, enobarvnimi, ali ob robu z rožami in listi okrašenimi. Premoženje so rade nosile »ženiljaste« rute, k so meli ob robov v pokrožno vrsto sklenjene svetiljake, se okroglo rese iz žemlje. Te rute so se zelo podajale ka prajni obliki.

Poleti so se ogrinjale z lahkimi velikimi črni-mi pletji, ki so imeli svilene rese. Te plete so zgbale le na vogate ter je vogal na hrstu segal skoraj do konca krila. Plete so spredaj zapenjale z zlatimi zapankami. Ogrinjale pa so se tudi v tako imenovane »sturske« plete, izredno lepih rožastih vzorcev. Te vrste ogrinjala vidimo še danes v izbranih stanovanjih, toda le še za okrasak.

Doba spodnjih kril

Bela spodnja krila so bila zelo široka, ob nusu nabrana, s čipkami obrobljena in pokrobljena, po katerih se je vrtnje krilo lepe gubalo. Naše meščanke so bile košate, dišale so po svežini nerila, hodile so samozavestno, vsele svojega zdravja, ki se je odražalo z rdečih, polnih lice.

V jopice, ki so bile tudi podložene s podlogo, je bil vst »fuspna«, to so bile ozke pa-čice iz luknjavega lahkega lesa, da se je jopica lepo prilagala životu in poudarila obliko. Tudi kovinaste, v lahke tkivo vložene, ploške palčice so bile v rabi. Ti vložki so bili predhodniki poznejšega stenzka.

Obleke so nosile več let. Blago je bilo trpežno in se moda ni tako menjala kakor danes. Za delo in dom so imele koteninaste obleke.

Nošnja dekličev

Deklice so bile oblačene v »prince«-obleke, celoma, spredaj od ovrtnika do konca z gumbi zapete, čez nje pa so imele predpasnike, barvaste ali bele, ti so bili s »krepicami« obšiti. Poleti so nosile deklice slamneke ali rute, pozimi zvečine vse rute ali »havbe«, iz boljših hiš različne čepce. Premoženje so imele pozimi plašče ali dolge jopice, druge volnene, na stroj pletene rute, ki so bile »skočke« imenovane. Krila so segala do sredi meč, bila so spo-

daj na notranjo stran nazaj zarobljena, da se je krilce lahko podaljšalo in je bilo »za več let prava«.

»Pipi-punčke«

Počesane so bile gladke, lase spletene v kite, na različne načine z vlasnicami pri pete ali po hrbtu viseče zavezane s svileno pentlo. Če je pa ni bilo pri hiši, je bil tudi »šnirica« od čevljev dober. Da so bile deklice še prav v živo »pokampane«, so imele od čela navzgor in od ušesa do ušesa porinjen pokrožen žvobarvni, rdeč, roza, zelen ali plav gostozobi glavnik z napisom: »Griess Gotta«.

To smo bile »pipi-punčke«.

Šolarji in šolarke

Knjige so nosile učenke iz ljudske šole v ce-karjih ali »stošnih«, iz katerih je privozred-nicam vsela gobica od tablice, na katero so pisale »z grifelnom«.

Dekci so imele dolge hlače ali vsaj malo že kolena. Navada je bila, da so dobili otroci nove obleke za veliko noč, ko so šli »Bohka kušnja«, posamezne kose pa po potrebi za šolo »najgaste« hlače, ki so bile cenene in trpežne za fante, ki so se podili »za vodo«, na Mirju-Gradu in drugod, pozimi pa so imeli svoj raj na Kernu, kjer so se drsali do mraka. Poleti so nosili slamnike, pletene iz zeleno-bele kite. Vrvica okrog oboda je bila iste barve, končala se je v dva »cofka«. Take slamnike so prodajali na Šentjakobskem trgu na stojncah na vogalu Zvezdarske ulice, ki so jih pripeljali iz Domžal, kjer je bilo slamnarstvo zelo raz-vito. V vsej širni okolici so pozimi pletli v kmečkih hišah odrasli pa tudi otroci slamnate kite, merili na vatle in oddajali pobiračem, ki so jih dostavljali v domažske tovarne. Slamn-ik za dečka je veljal »en zeksa«.

Mlada Ljubljana je bila kar mimogrede ob-lačena, posebno v družinah z več otroci, kjer so mlajši od starejših dedovali oblačila. Služ-kinje so tudi ob nedeljah, ko so imele prsto popoldne, nosile predpasnike, kakršne so pač zmogle, svile ali klotaste. Po nošnji in obliki so se ločili stanovi in sloji, kar je le polagoma prehajalo v izenačenje.

Ljubljanske koletarice

Starejše gospe so ostale zveste čam, ki so bili za njimi. Ob delavnih in nedeljah so za-hajale v »Svitarjov« ali »Pod Rožempol« na kofe in maslene k'felece, hodile so počasi, se pogovarjale in postajale, kakor se je gospodi spodobilo.

»Parazol«, »fekar« in »pompadura«

Starejše gospe, ki so šle »puh tubili na špan-cir«, so imele parazol in fekar. parazol jih je varoval sončnih žarkov, s fekarjem pa so se pahljale, ko so popile kavo in obselele pod drevesi. Na glavi so imele majhen klobuček z vijoličastimi rožami, ki so ga z zametastimi ali svilnenimi trakovi privezale s pentljo pod brado ali levo usnesno stran, da so trakovi vsi navzdol. Ogrnjene so bile v črne mantilje z naborki ob ramah in plečih. Mantilje so bile do pasu dolge in pošte z malimi črni koral-dami kakor tudi jopice na sprednjem delu. Te vrste odelo je bilo iz davnine kakor tudi pom-padure, ki so jih nosile s eboj, in vendar je družba teh gospa spadala v takratno ljubljansko ozračje. Snežna belina gostih las in kit, speh na tilniku, se je odražala od črne po-krivala in obleke. Majši rod Ljubljancov je šel mimo teh častljivih žen in ob pogledu na ljubezne stare sosedanke se je marsikdo zamislil, da se jim je potakala z'belca ob času ljubljanskega kongresa. Mara Tavčarjeva.

Darujte za Zimsko pomoč!
Kjer koli govorite o današ-njih razmerah — vedno se spomnite tudi Zimske po-moči!

Praktični nasveti za protiletalsko zaščito:

Varnostni ukrepi proti požarom

pri letalskih napadih

Pri letalskih napadih v nemških mestih so praktično preizkusili razne varnostne ukrepe proti požarom, ki jih povzročajo letalske zažigalne bombe. Poleg drugih sredstev, ki naj preprečijo širjenje ognja, se je posebno dobro obnesel pesek, ki je ne samo najbolj ceneno sredstvo, marveč je tudi povsod na razpolago. Povsod tam, kjer so tla na podstrešju pokrili s plastjo peska, je bilo mogoče ogenj hitro omejiti in pogasiti. Seveda tenka plast peska ne more preprečiti, da bi bombe ne prebile podstrešnih tal, ker bi morala biti za to plast peska izredno debela. Take obremenitve pa navadna podstrešna tla ne prenesejo.

Toda tudi tanka plast peska nudi pri požarih dragoceno zaščito. Pri bombnih napadih že značilni pritisk pomeče opeko s streh in na razgaljena podstrešja pada-jo ogorki, od katerih se nezaščiten lesena podstrešna tla hitro vnamejo. Če pa so tla pokrita s tenko plastjo peska, te nevarnosti ni. Tudi v primeru, da se vname streha, je peščena plast velike važnosti, ker preprečuje, da bi se ogenj hitro širil in tako olajša gašenje požara in prepre-čenje večje škode. Pa tudi v primeru, da ogenj ni mogoče takoj pogasiti, zadržuje peščena plast širjenje ognja vsaj toliko časa, da je mogoče rešiti vsaj večji del hišne opreme iz nižje ležečih stanovanj.

Plast peska, ki naj se posuje na pod-strešju, mora biti debela najmanj 2 cm. Najbolje pa je, če to dopušča nosilnost podstrešnega stropa, da se nasuje peska za 5 do 7 cm debelo. Če ni na razpolago peska, se lahko uporabi tudi zemlja. Še bo-lje pa je, če se tla na podstrešju namesto s peskom ali zemljo pokrijejo z dvojno plastjo zidakov. Na ta način se prepreči ne samo naglo širjenje požara, marveč ojači tudi stropna konstrukcija, tako da je manjše bombe ne morejo prebiti. Zi-dake je treba položiti na 1 do 2 cm debelo plast peska ter tudi vmesni prostor med

posameznimi zidaki napolniti s peskom ali zemljo.

Enako je priporočljivo zavarovati tudi lesena stopnišča, ker se na ta način zelo zmanjša nevarnost razširjenja požara na stopnišče in od tod na nižje ležeča nad-stropja.

Če se vname obleka

Pri gašenju požarov med letalskimi na-padi se kaj čisto zgodi, da se temu ali onemu vname obleka. Zato je važno ve-deti, kaj je treba v takem primeru storiti. Izkušnja kaže, da je resničen izrek: Kdor z gorečo obleko beži, teče v gotovo smrt! Posebno ženske so izgubljene, če z gorečo obleko beže. Vsak glj namreč še bolj pospešuje gorenje in plameni se hitro širijo navzgor čez prsa, vrat in glavo in zadenejo tako na najbolj nezavarovane dele telesa. Če se vname obleka, je edino pravilno vreči se takoj na tla, se valjati po tleh in skušati z mečkanjem gorečih delov obleke ogenj udušiti. Napačno je trgati gorečo obleko, ker to navadno nič ne pomaga. Najbolj uspešno sredstvo je, da se človeka, ki se mu je vnela obleka, hitro pokrije bodisi s kako odejo, prtom ali sličnim, če ni drugega s plaščem ali suknjičem. Le če je voda pri rokah, je mogoče pogasiti gorečo obleko z vodo. Da bi vodo šele iskali, je že prepozno. Pa tu-di pri najhitrejši pomoči nastanejo opek-line in zato je potrebno v vsakem takim primeru takoj poskrbeti za zdravniško pomoč.

Pazite na očala!

Pri letalskih napadih ljudje najčešče pozabivajo na očala. bodisi, da jih puste v stanovanju ali pa jih v nastalem vrvežu in temi izgube. Danes je težko dobiti na-domestila in je zato važno, da oni, ki mo-rajo nositi očala, pazijo na to, da jih ne izgube. Priporočljivo je vzeti seboj v za-konišče tudi morebitna rezervna očala.

Zanimiva podoba Matije Cop. Nekoliko pomanjšani posnetek naslovne risbe iz Stritarjevega »Dunajskega Zvonca« (7. številka, od 1. aprila 1879 leta). To je ena izmed najprikupnejših podob mladega slovenskega učenjaka, ko mu je bilo 32 let. Predstavlja nam ga v drži in noši s kožuhom, kakršen se je Cop nosil in hodil po Ljubljani, potem ko se je vrnil iz Lvova. Uspelo in živo podano risbo je napravil za Stritarja znani dunajski risar Ig. Eligner. Za osnovo mu je najbrže služila že v tem spisu opisana oljna podoba učenke slikarja Matevža Langusa, Amalije Oblakove, (sedaj last Narodnega muzeja). Elignerjeva risba, delana v načinu lito-grafske tehnike, je prenesena ali pa kar naravnost risana na cinkovo ploščo (mogoče z bakrenno prevleko), v bolj skopih odtidenkih sone in svetlobe, kar je dosegel risar v grafičnem postopku takratnega načina za črtni ključ v zrnjastih in z lečno (krožno) mrežico. Na tej upodobitvi se kar vidno čuti, da je moral poleg Oblakove oljne osnove še nekdo (najbrže pisatelj in založnik Josip Stritar sam) dati smernice in opisovati risarju Elignerju kar najbolj točno značilne poteze lobanje, las in obraza. To je storil prav gotovo po onih pravihnih smernicah, ki jih je podal v zelo živem opisu Fran Levec, čigar rokopi o Copovem življenju je imel Stritar takrat že v rokah. Prav na te risbi se zelo dobro vidijo dolgi šopli las, ki obkrožajo precej visoko čelo in kar nadpovprečno razvito lobanjo. Voljni lasje, mehk kar puhn, so bili pri Copu že takrat, ko je bil še mlad, zelo redki, znak, da je imel mladi mož bolj silko lasišče in so sp kazali že vsi pogojni prezgodnje pleše. Izraz njegovih oči in modrostno prijaznega pogleda pa okoli ust je zelo živahen, kar je Cop in tu, najbrže še bolj začet in podo-ben kakor na izvrstni oljni podobi Oblakove iz leta 1828.

Postojna v zgodovini in pripovedkah

Postojna, ki je postala v novih prilikah tako važno zatočišče ljubljancem in ki ji pripada važna vloga gospodarske posrednice med središčema dveh pokrajin, med Ljubljano in Trstom, ni le bogata na podzemskih čarh in nadzemskih gozdih dragocenostih, ampak tudi na številnih zgodovinskih spominih, zanimivih ljudskih izročilih ter pripovedkah. Vse to izpričuje nekdanjo slavo in pomen prijazne, ponosne pivške prestolnice, ki je bila zgodovinsko pozorišče pomembnih dogodkov.

Pozorišče zgodovinskih dogodkov

Vrh Sovica je bil v starih rimskih časih imenitno mesto Postumiae. Tukaj so v dobi, ko je hrumela mimo naše zemlje turška nevarnost, vzplamtele grmade, da oznanijo ljudem pretečo nevarnost, ki so jo sočasno napovedovale tudi grmade na vrhovih pri Senožcih, na zgodovinskih Gradini pri Planini in pri Vipavi. Od tod so gospodovali postojnski okolici furlanski in koroški vojvode in oglejski patriarhi, dokler niso prišli se celjski grofje in dokler niso za temi zagospodovali turjaški gospodje. Pomnik njihovega vladstva, staroslavni postojnski grad, pa je pozneje po čudnem naključju zgorel. Še prej pa so drveli tod mimo Markomani in Vandali, Gotje in Langobardi, pozneje pa še turški osvajači, pred katerimi pa se je postojnsko ljudstvo ob svarečih grmadi na Sovico zatekalo v Postojnsko jamo, v jamo pri Orehu in v Črno jamo. Postojnčani pomnijo tudi francoske čase, potem pa so se do nastopa knezov Windischgrätzov menjavali najrazličnejši gospodje.

Ko je bila Postojnska ravnina še jezero

V predzgodovinsko dobo sega pripovedka, ki jo lahko čujemo med ljudstvom okoli Velikega otoka in Malega Otoka. Veliki otok zelo poživlja spomin na Blejski otok. Obe naselbini sta na višje ležečem kraju. Ljudje pripovedujejo, kako je bila v davnini vsa Postojnska ravnina pod vodo, napolnjena z jezerom. Le srečna kraj, kjer sta danes prijazni vasi Veliki in Mali otok, sta molela iznad jezerske površine kot osamljena otoka. Obe naselbini sta dobili po tem svoje ime. Pripovedka o nekdanjem jezeru je zlasti starejšim še v živem spominu.

Atilovi skriti zakladi

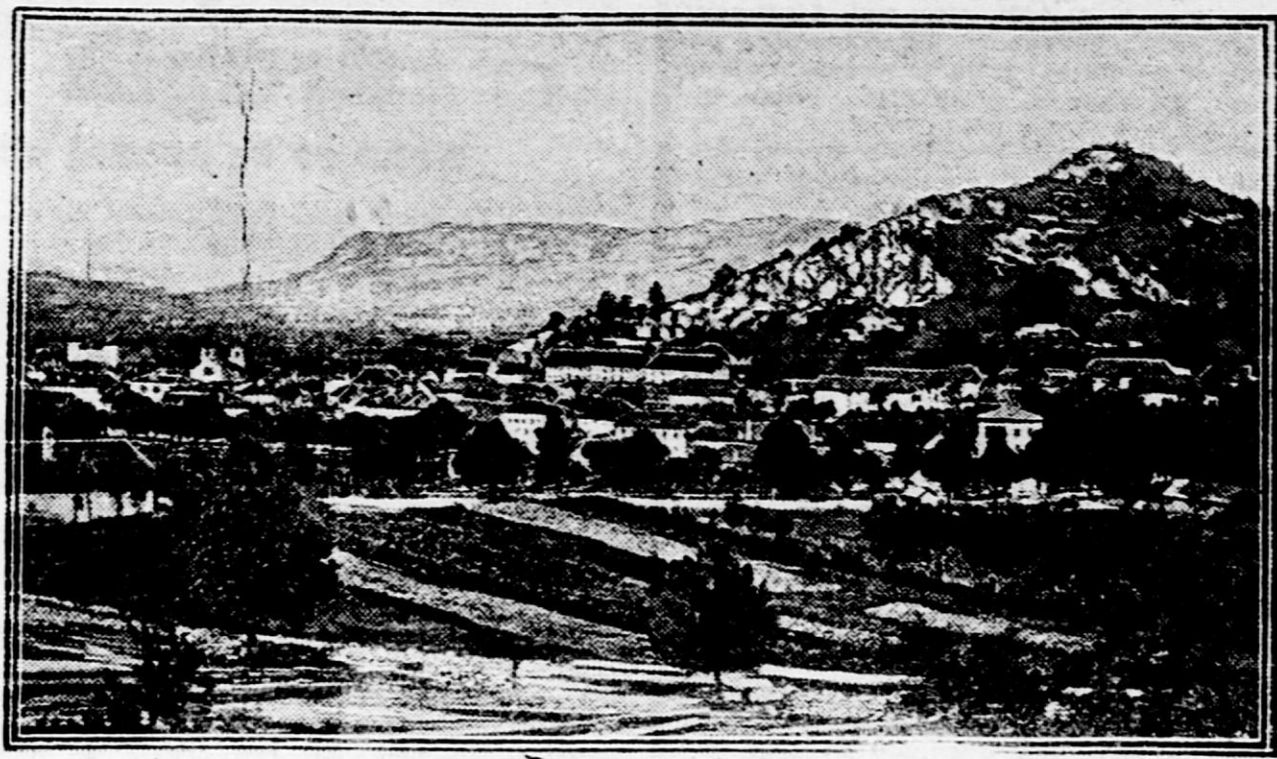
Med ljudstvom je zelo znana tudi pripovedka o skritih Atilovih zakladih. Od Velikega otoka za Kaculjem pa do Zagorja se razteza hrib. Vrh hriba so razvaline cerkve, ki so pa že prešle. Po tej pripovedki naj bi bili tu neke skriti Atilovi zakladi. Na tej podlagi se je zgodilo, da je prišla pred leti v Postojno iz tetrantosti Italije neka komisija iskat Atilovih zakladov. Toda komisiji strokovnjaki niso ničesar opravili. Zaman so stikali za zakladi, ki ni bilo o njih ne duha ne sluha. Komisija se je vrnila, od koder je prišla, pripovedka o skritih Atilovih zakladih pa je ostala.

»Petelin v Postojnski jami

Največji roparski vitez v deželi

Med Kraševci in tudi Vipavci je zelo znan znameniti Predjamski grad. Po svoji edinstveni legi je nedvomno med najzanimivejšimi na Pivki, na Krasi, v Vipavski dolini, Brdih in Gorah. Dobri dve uri od Postojne imaš peš do slovečega gradu, ki je bil zgrajen v veliki skalni votlini. Ljudje prihajajo z vseh strani ogledovati si zanimivosti Postojnske jame. Mnogi med njimi

Pogled na Postojno

mi pa nadaljujejo še pot do Bukovja, nato v Predjamo, kjer lahko občudujemo romantično lego zgodovinskega gradu. Med ljudstvom postojnskega okoliša krožijo o tem gradu različne pripovedke. Lahko pa poslušamo tudi zgodovino, ki nam pravi, da je živel v tem gradu v srednjem veku najbolj nevaren roparski vitez vse dežele. Bil je to Erazem Predjamski. Dvanajst nevarnih hlapcev je imel pri sebi. Vse okoličnice je strahoval z njimi. Prežal je po vseh bližnjih cestah in klanjih, da je lahko koga izropal. Ko si je naropal dovolj blaga, pa se je umaknil v svoj grad, v globoke prostore kraske jame. Vse nakradene dobrote je skupno s svojimi hlapci pojedel in popil, nato pa se zabaval, dokler mu niso pošle naropane jestvine in dokler se ga niso spet polastile skromne po tujih dragocenostih. In potem ga je zopet neslo na prežo.

Kontrola mleka

Vojna je rodila celo vrsto novih poslov in poklicev. Zlasti so v vojnem času nastali razni novi uradi, posebno taki, ki imajo posla s prehrano. Tako je nastala tudi cela vrsta novih uradnikov. Seveda niso vsi poklicno izobrazeni, saj je vse polno takih poslov in opravkov, ki jih prej še poznali nismo. Toda pregovor pravi: Komur je Bog zaupal kaj poseben posel, temu je dal tudi potrebno pamet. Vselej to sicer ne drži, kakor dokazuje tudi naslednja resnična zgodba:

Da je dandanes potrebno uradno nadzorstvo v pogledu živil in prehrane, je vsakomur jasno. Veržnikom in črnoborčancem bi sicer preveč zrasel greben. Tako je na pr. potrebna tudi kontrola v pogledu mleka in to ne samo po mlečarnah, marveč tudi pri producentih, zlasti o tem, ali oddajo dovoljno količino tega v sedanjih časih prevažnega hrana.

Tako je tam v času poletne žetve prišla komisija za nadzorstvo mleka in masla tudi v neko vas. Na čelu komisije je bil kot komisar mlad uradnik, ki je šele nedavno absolvirai konzularno akademijo.

Na svojem službenem obhodu se je komisija ustavila tudi na veliki kmetiji, kjer so bili vsi razen postarne dekle zaposleni na polju. Komisija se je takoj podala v hlev. Gospod komisar, ki je morda prvič videl kravji hlev od znotraj, si je z uradno resnostjo ocedel vse živali po vrsti, naposled pa se je strokovnjaško ustavil pri mladem govedu.

— Koliko mleka daje ta krava? je s strogim obrazom vprašal dekle.

— Ali ta? To je vendar telica! je odvrnila dekla.

— Nisem vas vprašal, ali je to telica, nego, koliko mleka daje! je nahrulil gospod komisar.

— Ta se vendar še ni niti otečila! se je nekoliko začuden branila dekla.

— Za vrata vendar! se je razhudil mladi komisarček. Kaj me briga, ali se je otečila ali ne. Meni gre za kravo in za to, koliko mleka daje dnevno. Ste me razumeli?

V tem trenutku je stopil v hlev kmet, ki je s polja opazil, da so prišli k hiši nek tuji Dekla mu je s par skopimi besedami, kakor se znajo sporazumevati kmetki ljudje, pojasnila, za kaj gre Kmet se je hudomušno nasmešnil in vprašal gospoda komisarja, ali poznajo razliko med kravo in telico.

Komisar je v prvem hipu malo osupnil, toda

gocenostih. In potem ga je zopet neslo na prežo.

O razbojništvi držnega predjamskega gospoda pa je zvedel cesar na Dunaju. Brž je naročil tedanjemu tržaškemu glavarju Gašperju Ravbarju, da mora zloglasnega viteza roparja zajeti ali ubiti. Bilo je menda okoli leta 1480, ko se je pojavil pred gradom tržaški glavar Ravbar s cesarskimi četami. Dolgo je trajalo obleganje. Erazem Predjamski je smešil oblegovalce. Iz gradu so vodili namreč podzemski rovi vse tja do Vipave in nanoskih pobočij. Po teh rovih je dobival iz Vipave, cesar se mu je

Občni zbor Trgovskega bolniškega in podpornega društva

V nedeljo dopoldne je bil v društvenih prostorih v Gajevi ulici občni zbor Trgovskega bolniškega in podpornega društva. Otvoril ga je društveni predsednik E. Gombar, ki je tudi izbrano poročal o društvenem stanju. Njegovo poročilo je dopolnil društveni blaginjak Štih, ki je prikazal težko društveno finančno stanje, ki je nastalo zaradi izpadka članstva po aprilu 1941. Število članstva je namreč padlo od 6379 na 3534, pozneje se je zopet nekoliko dvignilo na okoli 4200. Zaradi izpada odgovarjajoče članarine so se znižali dohodki l. 1941 za 550.118 lir, naslednje leto pa za 433.360 lir. Finančno stanje z dne 31. okt. 1943 izkazuje pasiva 5.811.808.15 lir, skupna izguba 668.321.62 lir. Dohodki 627.252.70 lir, izdatki in datjave 833.324.37 lir. Sprito črta je bila članarina s 1. januarjem 1944 zvišana od 15.00 lir na 30.00, s čimer bo zajamčeno nadaljnje nemoteno društveno delovanje ter izpolnjevanje prevzetih obveznosti.

Dirigent Oswald Buchholz

Na II. simfoničnem koncertu letošnje sezone bo nastopil kot dirigent prvič v naši koncertni dvorani gospod Oswald Buchholz, operni in koncertni dirigent, ki uživa že 13 let velik dirigentski sloves v svoji domovini, predvsem v Göttingu in Danzigu, kjer je stalno deloval. Buchholz pa je bil tudi ponovno gost dirigent znamenitih orkestrorv v Münchnu, Berlinu, Weimaru in Zagrebu. Od leta 1941 dalje deluje kot muzikalni volja Radia Beograd in beogradske opere.

h tro se je spomnil svojega uradnega dostojanstva in kmata zavrnil:

— Ne potrebujem od vas nobenega nauka! Če mi ne date zahtevanih podatkov, bom to javil naprej in potem boste že videli!

In je jemo zastopil na čelu komisije kravji hlev.

Nekaj dni pozneje je dobil kmet poziv od okrajnega glavarstva, naj takoj točno javi podatke o produkciji mleka z dostavkom na pr. bodeče opusti silaherno omalovažujočo pripombo napram uradnim osebam, sicer bo pozvan na odgovor.

Kmet je točno popisal ves pridelek mleka s svoje kmetije in na koncu dodal ponžno vprašanje, kaj naj drugič odgovori človeku, ki ne razlikuje krave od telice in ki b morda še celo rad vedel, katera krava daje sladko in katera kisl mleko.

žil slovenski kulturni javnosti prepričljivo dokazila o svojem mladostno ustvarjajočem poletu, temveč je ovcenai to svoje delo z edinstvenim slavsospevom svoji domovini. Tudi iz Sestove odrske priredbe veje neka prisrčna toplota, naravna preprostost, idilična občutljivost. Pri vsem tem ni bistveno važnih izprememb v ocenjevanju ter vrednotenju dela, četudi so nekatere slike tu pa tam malce obledela ali ohromele, bodisi zaradi fragmetarnosti, bodisi zaradi prelirnih povdkov. V teh primerih bi si bil prireditelj v prid stvari sam lahko dovolil morebitne globlje posege, primerne korekture ali podatke.

Izvedba sama prinaša nedvomen uspeh. Gledalcem se dozdeva, ko da doživljajo na odru resničen življenjski issek. To je predvsem zasloga režiserja prof. Šesta, ki je znamenito Tavčarjevo delo pretno priredil za oder in ki je vsa svoja večja organizacijska prizadevanja osredotočil k temu, da bi se »Cvetje v jeseni« čim bolj približalo srcu in duši ljubljane. K uspehu pa so pripomogli s svojim vnetim poštvovalnim sodelovanjem vsi nastopajoči igralci ter igralke.

Čisto v ospredju je podoba dr. Ivana. Vladimir Skrbinek je nedvomno med najboljšimi slovenskimi dramskimi ustvarjalci, ki mu je začrtana lepa pot v bodočnost. S prepričljivo, do poslednjih drobcev pretehtano interpretacijo je obvladal vse faze dogajanja, razpletajočega se v enajstih zaporednih slikah. Bil je resničen, pravi nosilec uprizoritve, neutrujen v svojem umnostnem hotenju in podajanju od začetka do konca. Bil je zanesljiv interpret v vseh odtinkih najnežnejšega

»hotelo. Imel je vsega toliko, da je lahko metal oblegovalcem iz grajskih odprtih pišance, sadje, meso, moko in celo ribe. Dogodilo pa se je nekega dne, da jim je narvil tudi pečnega prašiča. Glavar Ravbar je spoznal, da ne bo z obleganjem ničesar opravil. Zaradi tega si je pomagal na drug način. Povod je dal Erazem sam s tem, da je sporočil Ravbarju, da mu bo poslal vsak dan darila, če dovoli njegovega hlapcu, da lahko prinaša darila v njegovo tabor in da se mu ne bo nič zgodilo. Toda Ravbar je hlapca podkupil. Ko je šel Ravbar nekega dne na stranišče, so na hlapecovo opozorilo zagrmeli Ravbarjevi mali topi, naravnani v domenjeno smer. Erazem so našli v stranišču ubitega. Ravbarjevi vojaki so zatem z lahkoto zavzeli grad, ki pa je polagoma razpadel, dokler ni dal grof Kobencelj zgraditi novega s steno ob odprtini velike jame.

Ko so Turki prihrumeli v Slavino

V zavetju Tabora in Gradišča je prijazna Slavina. Z zanimivo zgodovino je ovenčana. V ljudskem izročilu je živo ohranjen dogodek iz leta 1522, ko so Turki na cvetno nedeljo pridrveli v Slavino. Ljudstvo je bilo tedaj pravkar zbrano pri maši. Turki so pokazali svojo krivoločnost s tem, da je pred oltarjem umoril duhovnika, ki je daroval mašo. Pa tudi drugi, ki so hoteli svojega duhovnika braniti, so bili pobiti. Turki so se potem vrnili preko Postojne in Dolenskega na Hrvaško. Narodna pripovedka zatrjuje, da je omenjeni turški odedek tam neke ob dolensko-hrvaški meji spet vdrl v cerkev med maso. V cerkvi pa je bilo ljudstvo dobro oboroženo. Turki napadali so bili vsi pobiti. Le poveljniku se je posrečilo, da se je skril v cerkvenem stolpu pod velikim zvonom. Toda zgodilo se je, da se je zvon ravno tedaj razmrazil in utrgal. Tako je skriti turški poveljnik našel pod zvonom svojo žalostno smrt. Pred svojim bednim koncem pa si je še z lastnimi zobmi ogriznil desnico, s katero je usmrtil slavinskega duhovnika med maso. —ski

DRŽAVNO GLEDALIŠČE

DRAMA

Ponedeljek, 20. dec.: Zaprt.

Torek, 21. dec., ob 16.: Normanski junaki.

Red Turek.

Sreda, 22. dec., ob 16.30: Cvetje v jeseni.

Red Sreda.

OPERA

Ponedeljek, 20. dec.: Zaprt.

Torek, 21. dec., ob 16.: Melodije srca.

Krsta predstava operete. Izven. Cene od 32 lir navzdol.

Sreda, 22. dec., ob 15.30: Sneguročka.

Red B.

Krsta predstava J. Gregorčeve opere: »Melodije srca«, bo v torek izven abonmaja. Delo je po svoji muzikalni in libretistični vsebini izredno pestro, vsebuje pevsko zahtevne, a zelo pevne slagerje.

V glavnih partijah: Mlejničova, Čuden, Barbičeva, M. Sanci, Peček, Slavčeva, Milčičeva, Poličeva, Gorinškova, P. Kovič, Koširjeva. Sodeluje velik del operetnega ansambla. Dirigiral bo skladatelj Gregor, režiser: E. Frelih, koreografije: P. Golovin, scena: inž. E. Franc.

Filmski pregled

Tednik: Državni maršal Hermann Göring na obisku v premovalnikih; notranji minister Himmler pregleduje nove vojaške oddelke; gojitev perutnine za praznike; sestre Rdečega križa pripravljajo božična darila za vojake; ob atlantski obali delajo vojaki igrače za nemške otroke. Ob letalskem napadu na Berlin: obveščevalne postaje javljajo polet sovražnih letal. »vroč sprejem« letelih trdnjav. minister Goebbels daje navodila za obrambo prestolnice, dobava prehrane teče v redu dalje, popravljanje tirov za S-železnico (berlinska nagla mestna železnica), gledališka predstava za počakovanje Vzhodno bojišče: boji ob Dnjepru, lom, protisunk nemških oklopnih edinic, prodiranje po blatu in snegu, grenadirji napredujejo pod zaščito težkega orožja. Južno bojišče: po zavzetju Lerosa in Samosa, general Müller je vodil to vojaško operacijo, prevoz ujetnikov na grško celino. Atlantska obala: Lahke nemške pomorske edince ščitijo svojo spremljavo, zaporni baloni, obramba pomorskih edinic proti sovražnemu letalskemu obstreljevanju.

Sloga: »Zel'm si ljubezni« (Ufa). Kraj: vele-mesto in zimsko-sportski hotel Cas: sedanji Revijski plesalka (Marka Röck) zaide v denarne težkote. Iz zadrege jo reši mlad egiptolog (Hans Bräuswetter), s katerim se zaroči. Kmalu pa amorček temeljito »zmeša štrono«, in sicer tako, da se plesalka zaljubi v prijatelja svojega prijateljskega srca. Plutov stari veteran Jakopin je bil tudi posrečeno dojet, kar velja tudi za Pečkovega Karlovskega Anžona. Elegante predstavnice ljubljanskega nežnega spola so gospa Helena Saričeva, Elvira M. Pugičeva, ga. Marica Angele Sancinove, gospa Mica M. Danilove in ga. Dinca Rasbergerjeve. Omeniti je iz te skupine še P. Kovičeva Bona. Izklesan predstavnik našega kmetstva pa je Bratinov Mlačan, žegnansko zabaven Verdonikov Nace, zelo ustrezen in dober g. Jakob Savinjskega.

Temu zboru uspešno sodelujočih so se priključili še jezikiava Urša Gorinškove in trije bratje bahači v podajanju Potočarja, Razstresna in Pfeiferja. Pohvalno je omeniti še vokalni kvintet, ki je zadovoljivo odpeval izbrane narodne pesmi v prireditvi prof. M. Tomca, ki vežejo v posameznih odmorih vrsteče se slike. Učinkovitost predstave je stopnjevala seveda tudi slikovitost prizorov, smotno odgovarjajoča scenografiji po zasnutku scenografa inž. Franca. »Cvetje v jeseni« bo dožive lo še obilo polno zasadenih predstav.

Krsta predstava J. Gregorčeve opere: »Melodije srca«, ki je bila napovedana za soboto, bo v torek 21. t. m.

Cankarjeva proslava

v Drami

Cankarjeva proslava v Drami dopoldne ni privabila toliko občinstva, kakor je to zaslužila po pomenu in vsebini. Zevali so nekatere lože in tudi v parterju je bilo precej praznih sedežev. Kar pa je prišlo ljud s pieteto in ljubez-

jega bivšega zaročenca, temu pa pošlje v nadomestilo plesalko prijateljico — Viktor Staal igra egiptologovega prijatelja. Film vsebuje več velikih revijskih nastopov, a tudi ljubitelji bele opojnosti pridejo na svoj račun.

Matica: »Glas srca« (Berlin-Film). Kraj: mesto v Nemčiji; čas: polpretekli. Po razdoru z mladim, slikarsko nadarjenim mladeničem so lepa županova hčerka poročila z bogatim lastnikom paroplovov družb. Zakon je spočetka srečen, toda kaj kmalu pričena mlada žena spoznavati preveliko možovo samoljubje in pohlepnost. Zda se prične resnično ceniti m'adega slikarja, ki je medtem spremenil svoj poklic in postal uradni broderske družbe. Po p'kanti aferi, katero so povzročile skice županove hčerke v raznih Evinih kostumih, se je moral umetniško navdahnjeni mladeni dvobojevati z najboljšim prijateljem. Lahko ranjenega prenese v bolnišnico, kjer ga poišče in objame županova hčerka, sledje glasu svojega srca. — V glavnih vlogah nastopajo: Marianne Hoppe, Ernst v. Klippstein in Karl Kuhlmann. Pred tednikom teče kratak film o železniškem prometu v vojnem času.

Union: »Ub meje« (Ufa). Godi se v Salzburgu in okolici pred nekaj let in nudi z lepimi zunanji posnetki občinstvu mnogo zabave in razvedrila. Za uvod teče kulturni film »Morski orel« (Bavaria).

Opozorilo trgovcem

Živila, dodatki za božič, vstevši žganje, bodo trgovci z živili prodajali le proti takojšnjemu vplačilu. — Združenje trgovcev.

Objava

Vkljena mladost, mladinska povest Lojzeta Zupanca je pravkar izšla v Knjižarni Tiskovne zadruge. Primerno darilo za Božič.

Za Božič obiščite Knjižarno Tiskovne zadruge, kjer imate bogato izbiro knjig za mladino in odrasle. Lepa knjiga je danes najprimernejše darilo.

Našo mladino in stare opozarjamo, da bo v prihodnjih dneh izšla v Knjižarni Tiskovne zadruge zanimiva, z ilustracijami opremljena mladinska povest Lojzeta Zupanca »Vkljena mladost«.

Gospodinjki kolektor za leto 1944 je pravkar izšel v Knjižarni Tiskovne zadruge. Priporočamo, da ga čimprej nabavite.

MALI OGLASI

JELOV, SMREKOV REZAN IN TESAN LES, kakor tudi brestove, bukov, hrastove, javorjeve, jesenove, lipove in orehove plohe dobite v skladišču zadruge »Mara« v Živinovozdravniški ulici — za Cukrarno. 538-6

CEVLJARSKEGA POMOČNIKA sprejemem takoj. Plačam dobro. — Zarnik Alfonz, Gajeva ulica št. 9.

UGODNO ZA ZIMO! Prodamo dobro ohranjene peči, gasperčke, sanke in drsalke. »Metalas«, Gosposvetska cesta št. 16 (nasproti Delavskega doma). Tel. 32-88.

STEKLENICE SO DENAR, če jih prodate — vsake vrste — najbolje plačujoči trvdiki: »Metalas«, Gosposvetska cesta št. 16, Telefon št. 32-88.

Opozorilo!

Opozarjamo p. n. konzumente, da je Sedlar Ivan, lastnik tovarne hrani »Sladac«, Ljubljana - Moste, stavil v promet škatle z napisom »Pravi Franckov dodatek kavi« po ½ kg, katere pa ne vsebujejo našega izdelka. Te škatle se razlikujejo od naših originalnih škatel samo po barvi mlinskega na srednji strani škatle. Na naši originalni škatli je namreč mlincek temnopodre barve, torej iste temnomodre barve kot sta dva trakova in površina, na kateri se nahajata ime »Frank« na srednji strani škatle dočim je na skatlah, ki jih je stavil v promet Sedlar Ivan, barva mlinske črna, a trakova in površina pa temnomodre barve.

Škatle Sedlarja Ivana sploh ne vsebujejo niti najmanjšega odstotka cikorije, temveč so napolnjene z neko drugo mešanico.

Proti Sedlarju Ivanu smo radi gornjega uvedli sodni postopek.

FRANCK INDUSTRIJA KAVOVINA D. D., prej Hinka Francka Sinovi d. d. Zagreb

Teden v gledališču

Drama in Opera marljivo nadaljujeta s svojim delom. V Operi sta bili pretekli teden na sporedu operni deli »Sneguročka« ter »Orfej in Evridika«, za soboto pa je bila napovedana krstna predstava Gregorčeve opere »Melodije srca«. V Drami pa so bile napovedane predstave del »Cvetje v jeseni«, »Kavarnica«, »Cvrček za pečkojo« in »Normanski junaki«. Ljubljanski občinstvo se je vrtilo igralcem ter igralcem obdoližilo s toplim priznanjem.

Pomudno se nekoliko ob torkovi predstavi Tavčar-Sestovega »Cvetja v jeseni«. Lepa stvar. Kdo bi utegnil dvomiti, da je temu tako? Nekateri se sprašujejo: Mar je Tavčarjeva epično lirčna snov godna za dramatičnizacijo? Teoretična razmislijanja... Mar ni vse to bolj roman v ohlapno povezanih slikah, kakor stvarni dramatičnizacijski poizkus? In vendar ni bistvo v tej ali drugi slici dialektično analitični, literarno kritični problematiki. Tudi tukaj odloča praktična stran. Ali te teh enajst slik tako dolgočasni, da si nemara v svojih pričakovanjih razočaran? Nikakor. Na splošno bi lahko izrazili svoje vtiske: Tavčar-Sestovo »Cvetje v jeseni« brsti in se razvija na odru tako, da ga motriš z zanimanjem. Mestoma te zagrabi, da z globokim zajemom doživljaš to prečudno, žametno nežno sozvočje dveh človeških src, dokler eno od obeh v presunljivem trenutku prekipeljavajoče sreče v prenapetu neopojljivega blaženstva ne ugasne. Tam zadaj neke pa zaslišiš domovino, tipično njeno materinsko božajočo roko. Tavčar ni v jeseni svojega življenja samo predlo-

njo do Cankarjeve umetnosti, so preživeli dragoceno uro, ki jih je še močnejše zvezala s Cankarjevim duhom in delom. Na odru je med modrim draperijami stal Cankarjev doprni kip. Uvodno besedo je čital Franec Vodnik, ki je bil toplotno pohvaljen. Nato so se vrstile recitacije srečno izbranih poglavij iz Cankarjeve umetnine. Vse so močno poglabile harmonijo, ki je takoj od pričetka zagospodovala v dramskem gledalšču, primernem kakor nalašč za take intimitne svečanosti. Gledalški umetniki gospa Saričeva ter gospodje Debevec, Jan in Skrbinek so želi: zasluženo priznanje.

Ivan Cankar v risbi

Ob 25 letnici smrti Ivana Cankarja je izdala Bibliofilska založba Umetnost bibliofilske opremljene edicije »Cankar v risbi«. Izdaja, ki jo je uredil Miha Malec in tiskala Narodna tiskarna, je ne samo dostojna počastitev Ivana Cankarja, marveč brez dvoma najpomembnejša obogatitev božičnega knjižnega trga. Opozarjamo na njo vse častilce Cankarja in vse bibliofile. O delu bomo še podrobneje poročali.

Ljubitelji lepe slovenske knjige

Še še nimate letošnjih knjig Vodnikove družbe, ne čakaj, ne odlašaj več! Brž jih naroči v pisarni družbe (Narodna tiskarna), sicer bo moral ostati brez letošnjega knjižnega daru Vodnikove družbe, ker bo kmalu pošel.